

liepa-rugp. / july-august 1984

laiškas lietuviams

SPORTAS RELIGINIU POŽIŪRIU	217 Juozas Vaišnys, S.J.
KAS TIKI — DARYS STEBUKLUS	220 Chiara Lubich
VASARVYDŽIO NAKTIES SAPNAS (eil.)	222 J. Eichendorff
KANDIMAS IŠ PASALŲ	223 Juozas Vaišnys, S.J.
KATALIKISKASIS LIBERALAS	227 J. Kidykas, S.J.
MODERNI MAIŠALIENĖ	232 Kun. Jonas
ŠV. KAZIMIERO ŽYGIS Į VENGRIJĄ	238 Kun. Kazimieras Vaičionis
VĖŽYS, ŠIRDIS, MEILĖ. . .	241 Vytautas Kasniūnas
MERGAITĖMS NEAPSIMOKA. . .	242 Ramona Steponavičiūtė
TĖVYNĖJE	244 Gediminas Vakaris
PREMIJUOTASIS ALĖS RŪTOS ROMANAS	246 Jurgis Gliuda
KALBA	248 Juozas Vaišnys, S.J.
ŠYPSULIAI	250 Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	251 J. Pr.

Iliustracijos: Viršelio piešinys — Linos Didžbalytės, 218 psl. piešinys — Domicelės Tarabildienės, 230 psl. nuotrauka — Z. Žilevičienės, 234 ir 235 psl. nuotraukos — Stasio Žilevičiaus. Užsklandos: Algirdo Kurausko, Rasos Krokytės, Juditos Patraitės, Linos Didžbalytės.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July and August, when bimonthly, for \$8.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. **Postmaster:** Send address changes to "Laiškai Lietuviams", 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

Laiskai lietuviams

1984 / LIEPA - RUGP. / JULY - AUGUST / VOL. XXXV, NO. 7

SPORTAS RELIGINIU POŽIŪRIU

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Atostogų ir olimpinių metų proga gal bus naudinga trupučiuką pažvelgti į sportą ir jo santykį su religija. Yra žmonių, kurie ir sportą, ir atostogas laiko tinginių ir dykaduonių prasimanymu. Bet tai grubi klaida ir didelis nesusipratimas. Žmogus turi rūpintis ne tik savo dvasia, bet ir kūnu, kuris yra dvasios buveinė. Buvo, yra ir bus teisingas sportininkų posakis: "Mens sana ir corpore sano" (Sveikame kūne sveika siela).

Šv. Tomas Akvinietis, rašydamas apie žmogaus tobulumą, šventumą ir įvairias dorybes, neužmiršta ir pasilinksminimų dorybės, graikiškai vadinamos *eutrapelia*. Prie šios dorybės priklauso sugebėjimas tinkamai naudotis įvairiais pasilinksminimais, atostogomis, žaidimais, sportu. Krikščioniškoji asketika ir moralė pasilinksminimų ir malonumų nelaiko blogais, jeigu tik jų siekiama tinkamu būdu. Krikščioniškoji moralė jokių būdu kūno nelaiko blogio šaltiniu. Taip skelbė tik pirmųjų amžių eretikai — manichejai. Kūną jie laikė blogu ir liepė prieš jį visokiais būdais kovoti, jį varginti ir niekinti. Krikščionybė, skelbdama kūno atgailą, visiškai nenori kūno nei varginti, nei niekinti, bet pasiekti harmoniją tarp kūno ir dvasios. Jeigu šv. Pranciškus Asyžietis kūną vadino "broliu asilu", tai čia nebuvo joks kūno paniekinimas. Argi gali būti paniekinimas ką nors vadinti broliu? O jeigu prie jo pridėjo dar ir asilo vardą, tai tik norėjo pabrėžti, kad pats kūnas negali tvarkytis, jis turi būti proto tvarkomas.

Kristus savo elgesiu aiškiai parodė, kad kūnas yra labai vertinga Dievo dovana, kurią reikia saugoti. Argi daugelis jo stebuklų nebuvo daromi kūno ligoms gydyti? Kristaus stebukluose dažnai pastebimas sąryšis tarp kūno ir dvasios ligų. Kartais jis, pagydes kūną nuo kokios nors ligos, pasakydavo: "Eik ramybėje ir daugiau nebenusidėk — tavo nuodėmės tau atleistos".

DOMICELE TARABILDIEŅĒ.

Vilniaus Motina.

Kristaus pasakymą "Kas ciesoriaus — ciesoriui, kas Dievo — Dievui" galima pritaikyti ir žmogaus prigimčiai: kas kūno — kūnui, kas dvasios — dvasiai. Tai yra visų priimtas teisingumo principas: kiekvienam atiduoti tai, kas jam priklauso. Aukštesnis ir kilnesnis principas žmogaus prigimtyje yra ne kūnas, bet siela, užtat kūnas turi sielos klausyti. Jeigu sportas tarnauja šiam tikslui, t.y. stengiasi kūną palenkti dvasiai, jis yra viena geriausių priemonių žmogaus tobulumui. Tai tokia yra Bažnyčios nuomonė apie sportą.

Popiežius Pijus XII kartą audiencijoje sportininkams kalbėjo: "Tinkamai vykdomas sportas lavina charakterį ir ugdo žmogaus drąsumą, nesvarbu, ar jis vyriškai pralaimėtų, ar džiaugsmingai laimėtų. Sportas tobulina jausmus, suteikia protui aštrumo, stiprina valią. Tad sportas nėra vien tik fizinis lavinimas. Teisingai suprastas sportas lavina visą žmogų. Tobulindamas dvasios įrankį — kūną, taip pat ir dvasią padaro tobulesniu įrankiu ieškoti tiesos bei skleisti ją kitiems ir padėti žmogui pasiekti savo tikslą, kuriam turi tarnauti visos kitos priemonės, t.y. garbinti savo Kūrėją ir jam tarnauti".

Nors Šv. Rašte neminima, kad Kristus su savo mokiniams būtų ėję kur nors specialiai pasportuoti, bet jie tikrai daug sportuodavo, kartu siekdami ir kokio nors kito tikslo. Jie labai daug pėsti keliaudavo iš vienos vietos į kitą, lipdavo į kalnus, irkludavo Genezareto ežere. Šv. Paulius savo laiškuose ne kartą yra pavartojęs sportinius terminus ar palyginimus.

Nors griežtųjų vienuolynų nariai, kurie daugiausia užsiima malda ir kontempliacija, turi pakankamai progų ir savo kūną lavinti, dirbdami įvairius rankų darbus namuose ar sode, bet vis dėlto dar specialiai jie turi paskirto laiko ir sportui. Pvz., kartūzams yra įsakyta kas savaitę eiti tris valandas pasivaikščioti. Šie pasivaikščiojimai yra taip organizuojami, kad tikrai galėtų būti kūnui naudos, kad reikėtų šiek tiek pastangų, kad būtų jaučiamas tam tikras fizinis nuovargis.

Didieji jaunimo auklėtojai, pvz., šv. Pilypas Neri ir šv. Jonas Bosco, labai daug dėmesio kreipė į sportą. Visais laikais, ypač dabartiniais, katalikiškose mokyklose yra uoliai kultyvuojamas sportas. Užtenka tik pažvelgti į praėjusių olimpiadų statistikas, ir ten rasime daug katalikiškųjų mokyklų auklėtinių, laimėjusių medalius įvairiose sporto šakose.

Bažnyčia į sportą žiūri, kaip į naudingą priemonę, bet nesutinka su tais, kurie sportą nori padaryti tikslu. Aklas rekordų troškulis nėra suderinamas nei su Bažnyčios nusistatymu, nei su tikrąja sporto dvasia. Rekordas neturi būti tikslas, bet tik priemonė paskatinti žmones daugiau sportuoti ir daugiau parodyti pastangų. Sportiškesnė yra ne ta tauta, kurioje yra daugiau *rekordininkų*, bet ta, kurioje yra daugiau *sportininkų*. Nors, žinoma, praktiškai beveik visuomet bus taip, kad juo didesnis žmonių skaičius sportuos, juo daugiau bus galimybių pasiekti naujų rekordų. Jeigu 1898 m. oficialus 100 m bėgimo rekordas buvo 12,3 sek., o dabar ši distancija jau vieno kito nubėgama per 10 sekundžių, tai dar nereiškia, kad dabar žmonės būtų greitesni negu pirmiau. Reiškia tik tai, kad dabar yra daugiau sportininkų, daugiau yra lavinamasi, todėl pasiekiami ir geresni pasekmių.

Kai kas prikiša, kad sportas kartais gali pažeisti dorovę, ypač kai berniukai ir mergaitės sportuoja kartu, kai jų apsirengimas būna šiek tiek provokuojantis. Atrodo, kad čia yra tik senų puritanistinių pažiūrų įtaka. Kiekvienam aišku, kad į sporto aikštę niekas neina taip apsirengęs, kaip einant į bažnyčią ar į svečius, bet sportininkai į vienas kito apsirengimą turbūt mažiausiai žiūri — jiems svarbu tik sportuoti, laimėti, nugalėti.

Merginoms, žinoma, ne visos sporto šakos tinka, kurios tinka vyrams. Moters kūnas yra jautresnis, skirtas kitokioms funkcijoms, negu vyro, užtat ir sportas turi būti toks, kad padėtų, o ne kenktų.

Sakoma, kad, kas dainuoja ir sportuoja, paprastai stovi toliau nuo visokių nusikaltimų. Tai tiesa. Statistikos aiškiai rodo, kad

įvairūs nusikaltėliai bei kriminalistai dažniausiai būna tie jaunuoliai, kurie nemėgsta sporto, meno, muzikos, bet slampinėja smuklėse ir tamsiuose skersgatviuose. Todėl ir katalikiškos mokyklos, tai gerai suprasdamos, daug reikšmės skiria sportui. Nuosaikiai ir protingai stiprinant kūną, stiprėja ir dvasia. Visokie nusikaltėliai dažniausiai būna įdubusių krūtinių, išblyškusių veidų, nesportiškos išvaizdos jaunuoliai.

Dažniausiai sportuojama gamtoje. Gyvenimas arti gamtos žmogų kilnina, nes gamta yra Dievo pėdsakas, ji rodo žmogui kelią prie Tvėrėjo. Jeigu neišeisi į gamtą, nežaisi, nesportuosi, tai, nors ir ilgiausias atostogas turėsi — nepailsėsi. Žmogui poilsis yra būtinais reikalingas, nes jis nėra mašina, nėra koks nors *perpetuum mobile*, kurs galėtų dirbti be atvangos.

Nereikia manyti, kad poilsis, ypač protinį darbą dirbančiam žmogui, turi būti tik gulėjimas, sėdėjimas, nieko neveikimas. Geriausias poilsis yra protinio darbo pakeitimas fiziniu darbu arba sportu. Būtų beprasmiškas įsikalbėjimas, kad "man yra neįmanoma imti atostogų, neįmanoma pasportuoti, nes yra užgriuvę tūkstančiai neatidėliojamų darbų". Vienas Amerikos prezidentas labai išmintingai sakydavo, jog jis taip apsikrovęs darbais, kad per dvyliką mėnesių jų jokiū būdu negalėtų atlikti, bet per vienuoliką mėnesių (t.y. pasiėmęs vieną mėnesį atostogų) juos atliekams be didelio vargo.

Pažinojau vieną labai darbštų jėzuitą, kuris turėjo tiek visokių pareigų, kad kiti stebėjosi, kaip jis gali tiek daug dirbti. Jis labai paprastai paaiškindavo: "Kai mane apipuola tiek darbų, kad nežinau, už kurio griebtis, paimu vieną dieną atostogų. Griebiu teniso raketę arba golfo lazdas ir einu pasportuoti. Kitą dieną tie darbai atrodo daug lengvesni ir paprastesni — juos atlieku be didelių pastangų".

Atostogos dirbančiam žmogui nėra prabanga, o būtinybė. Visą laiką sėdint prie to paties darbo, susilpnėja ir fizinės, ir dvasinės žmogaus jėgos. Pailsėjęs ir tą darbą kelioms dienoms ar savaitėms užmiršęs, bus

KAS TIKI—DARYS STEBUKLUS

CHIARA LUBICH

"Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas mane tiki, darys darbus, kuriuos aš darau, ir dar už juos didesnių, nes aš keliauju pas Tėvą" (Jn 14,12).

Tai yra vienas iš labiau nelauktų Jėzaus pareiškimų. Kaip tai gali būti, kad Jo mokiniai galėtų daryti tokius darbus, kaip ir Jis, ir net didesnių? Argi neskaitome Evangelijoje, kad jis savo gyvenime darė stebuklą po stebuklo? Argi Jis neprikėlė mirusiųjų? Gal mes geriau suprasime žodžius "dar už juos didesnių" ir tai, ką Jis jais norėjo pasakyti, jeigu juos atidžiau pasvarstysime. Tad pabandykime tai padaryti pagal eilės tvarką.

Tai buvo vakare prieš Jo kančią, paskutinės vakarienės metu. Jis ruošė savo mokinius ligi paskutinės valandėlės, sakydamas ir darydamas didelius dalykus. Jis kalbėjo apie savo su Tėvu vienybę, kuri buvo matoma Jo darbuose. Tada Jis pareiškė: "Iš tiesų, iš tiesų sakau jums..." Tuo Jis norėjo pabrėžti, kad tai, ką sakys toliau, turi didelę prasmę. Tuo po tos įžangos Jis kreipėsi į "kas mane tiki" — tai ne tik į tuos mokinius, kurie tuo metu Jo klausė, ar į kokius privileijuotus žmones, bet į kiekvieną krikščionį. Kas tiki Kristų, yra vienybėje su Juo ir gauna iš Jo gyvenimą, gali daryti darbus, kokius jis darė, ir net didesnius.

galima prie jo grįžti su didesne energija ir tikslesniais sprendimais.

Žinoma, ir atostogose, ir sporto aikštėse yra reikalingas saikas. Nesilaikant saiko, po atostogų gali prireikti kitų atostogų. Kai vienas toks asmuo buvo paklaustas, ar šiais metais važiuosiąs atostogų, atsakė: "Ne, šiais metais aš norėčiau pailsėti".

Ne tik sąmojaus, bet ir tiesos yra ir šiame patarime: atostogos turi būti tokio ilgumo, kad viršininkas tavęs pasigęstų, bet neturi būti taip ilgos, kad jis pamatytų, jog gali apsieiti ir be tavęs...

Žinoma, mes suprantame, kad Jėzus neminėjo tik bet kokius darbus, bet tuos, kuriuos Jis darė ir kurie tęs viską, ką Jis vykdė, kad gražintų visus žmones prie Tėvo ir skelbtų jiems išganymą. Taip pat tai nereikia, kad mokiniai bus pranašesni už savo Mokytoją. Jėzus, net ir grįžęs pas Tėvą, veiks pasaulyje savo mokinių darbuose, tęsdamas tai, ką jau buvo daręs.

Svarstant tuos "dar už juos didesnius darbus", kuriuos Jėzus atliks darbuose tų, kurie Jį tiki, mūsų dėmesys gali nukrypti į stebuklus, kuriuos Jo mokiniai darė, gausius atsivertimus, įvykstančius po Jo mokymo, taip pat ir krikščionių skelbiamą Evangeliją visame pasaulyje, tuo tarpu kai Jėzus buvo pasilikęs tik Palestinos ribose. Bet, žinoma, tų darbų didingumas pirmiausia glūdi ne išorinėje charakteristikoje, t.y. skaičiuose ar geografiniame išsiplėtime.

"Didesnių darbų" esmė reiškiasi tuo, kad kitiems yra duodamas dieviškas gyvenimas, dvasios stiprybė ir drauge teisė tapti Dievo vaikais. Jėzus visa tai mums užpelnė savo mirtimi ir prisikėlimu. Pasiekęs savo garbę, Jis perdavė mums tą Gyvenimą savo mokinių darbais.

Baigdamas tai, Jėzus dar pridėjo: "Nes aš keliauju pas Tėvą". Bet tas Jo iškeliavimas nesutrukdydys pasaulio išganymo darbo. Veikiau jis užtikrinsiąs to darbo augimą ir išsiplėtimą. Taip pat tas Jo iškeliavimas nereiškias atsiskyrimo nuo savo mokinių, bet rodąs Jo realų, nors nematomą, buvimą juose. Tik vienybėje su prisikėlusiu Viešpačiu jie galės daryti "dar didesnių darbų", jungdami visus su Tėvu ir vienas su kitu.

Kaip mes galime pagal šį Jėzaus žodį gyventi? Tai pareina nuo mūsų, jei norime sekti Jėzumi ir vykdyti Jo darbą dabar. Iš tikrųjų Jis pats tęs tą savo darbą mūsų darbuose, jei tik mes Jam leisim. Jau prieš savo pirmąjį atėjimą Dievas kreipėsi į vieną iš mūsų, į Mariją, laukdamas jos sutikimo. Marija tikėjo ir visiškai atsidavė Tėvo planui. Ir kokį darbą atliko jos tikėjimas? Josios "taip" dėka "Žodis tapo kūnu" (Jn 1,

14), joje ir žmonijos išganymas buvo galimas.

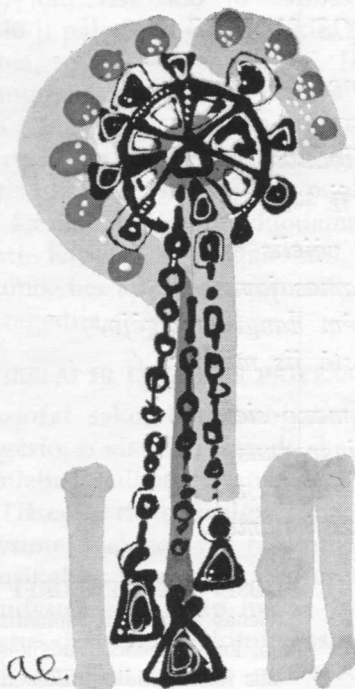
Mums taip pat duota didžiulė atsakomybė. Mes turime tikėti Jėzų, gyvenantį mumyse ir darantį savo darbus. Mes turime priimti Jo žodžius ir pagal juos gyventi. Jie visi susumuoti Jo meilės įsakyme. Tad užmirškime save pačius ir pradėkime mylėti, kaip Jis mylėjo — beribe meile.

Tada, mūsų egoizmui mirus, prisikėlęs Viešpats kiekvieną dieną vis pilniau gyvens kiekviename mūsų ir mūsų visų tarpe savo jėga, šviesa ir džiaugsmu.

Pasaulis Jo buvimo yra labai reikalingas. Tad pradėkime mūsų "darbą", mūsų net "didesnį darbą", gyvendami tokiu būdu, kad prisikėlęs Viešpats galėtų būti mumyse ir mūsų tarpe, ir mes Jį galėtume nešti kiekvienam, kurį tik sutinkame. Tada daugybė žmonių suras Jame tai, ko niekur negali rasti — viltį, gerį, tiesą, vienybę, taiką. Tada kartu su Juo mes tęsime tikrą pasaulio pakeitimo darbą.

Iš anglų kalbos išvertė

Kostas Paulius

VASARVYDŽIO NAKTIES SAPNAS

(Iš Eichendorffo poezijos)

TĖVIŠKĖS SODAS

*Bijūnai, jurginai žydi,
Lyg užbūrė kas gėles:
Tėvas, motina jau mirę,
Kas dar žydėti verčia jas?*

*Ir šaltinis ten dar šnera, mena
Jis senus, gražius laikus;
Moteris ten sėdi, miega,
Jos kasos dengia drabužius.*

*Ji laiko rankoje kankles,
Lyg kalba per sapnus;
Man rodos, ją esu pažinęs —
Tyliau, tyliau, tenepabus.*

*Bet kai slėny sutemsta,
Paliečia švelniai ji stygas;
Girdžiu po sodą visą naktį
Jos nuostabias dainas.*

VASAROS NAKTIS

*Lyg žemę pabučiavo
Tyliai ramus dangus:
Žiedų žieduos sapnavo
Ji apie jį sapnus.*

*Laukais vėjelis ėjo,
Šiurendamas javus,
Žvaigždėm dangus mirgėjo,
Lyg glostė jis miškus.*

*Ir lėkė mano siela,
Pakėlusi sparnus,
Per šalį ramią, mielą,
Lyg lėktų į namus.*

IŠTIKIMYBĖ

*Kai visi paukšteliai tyli
Karštame vidudieny,
Vyturėli, tu pakylė,
Giesmele mus gaivini.*

*Kai visiems medeliams nyku,
Kai pas mus žiema žvarbi,
Tu, eglele, tu vainiką
Savo žalią vis dėvi.*

*Tai dėl to ir aš neliausiu
Skelbt pavasario dienos,
Norint liūdesys sukaustęs
Visą žemę nušalnos.*

VAKARO DAINELĖ

*Vakare varpai skambėjo
Tyliame slėny;
Šimtą kartų gal sėdėjom
Mes čionai vieni.*

*Buvo miela, buvo gera
Žemėje visoj,
Tegirdėjome, kaip šnera
Liepa vienumoj.*

*Ko varpai taip skamba, aidi,
Liūdna širdyje?
Meilei mirusiai palaidot
Gūdžiai skamba jie.*

*Man kape gulėt norėtus —
Kur geriau bebus? —
Liepa ošdama minėtų
Man gražius laikus.*

JOSEPH EICHENDORFF (1788-1857), kilęs iš Aukštutinės Silezijos, yra vienas žymiausių romantizmo atstovų. 1824-31 m. jis gyveno Karaliaučiuje, kur tuo metu Liudvikas Rėza išleido lietuviškas "Dainas" (1825). Dainos forma būdinga Eichendorffo poezijai. Eilėraščius išvertė A. Tyruolis.

KANDIMAS IŠ PASALŲ

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Kanda liūtas, ir kanda gyvatė, bet koks skirtumas! Liūtas, galingas džiunglių karalius, puldamas savo auką, garsiai sustaigia ir sumauroja, kad net visos džiunglės sudreba. Jis savo planus ir norus visiems paskelbia — nepuola aukos iš pasalų. Visai priešingai elgiasi gyvatė. Tas bjaurus, silpnas purvinos žemės šliužas bijosi su kuo nors akis į akį susitikti. Gyvatė tūno susisukusi kur nors prie kelmo tarp apipuvusių lapų ir dreba, kad kas nors jai ant galvos neužmintų. Ji griebia praeivį iš pasalų ir vėl greitai pasislepia nukritusiuose lapuose ar samanose. Liūtas ką nors užpuola, norėdamas numalšinti alkį, bet gyvatės tikslai kitokie. Ji kanda praeivį iš baimės, arba kažkokio neaiškaus keršto ir neapykantos instinkto vedama. Tai žemas, visų paniekintas šliužas, bet jo nuodai daugeliui skausmus ir mirtį neša.

Ir tarp žmonių tokių šliužų pasitaiko, kurių širdyje yra prisisunkusių gyvatės nuodų. Jie spjaudo tuos nuodus į praeivius kerštu ir neapykanta persunktais šmeižtais, liežuvavimais, apkalbėjimais ir visokiais tuščiais tauškalais. Jie nedrįsta tam šmeižiamam žmogui į akis pažvelgti, jie bijo jį veidas į veidą susitikti. Apie jo tariamas klaidas ir išsigalvotus nusikaltimus jie plepa su gandų ištroškusiomis kūmutėmis tik už akių. Pradedama nuo gandų, įtarinėjimų, įsivaizdavimų, bet pagaliau jie eina iš lūpų į lūpas kaip "tikri faktai". Tokie "faktai" paprastai maždaug taip pradedami: "Mano bobutės draugės viena gera pažįstama sakė mano draugės pusseserei, jog ji girdėjusi iš vienos patikimos kaimynės, kad..." Tai yra juokinga, bet drauge labai keista, kad tokių keistų plepalų rimtai klausosi, jais tiki ir juos už gryną pinigą ima didelė mūsų visuomenės dalis, net aukštus mokslus baigę inteligentai, ir vyrai, ir moterys.

Liūdna, kad ir jaunimas šiais nuodais pradeda užsikrėsti. Teko girdėti, kad viename universitete, kur studijuoja nemaža lie-

tuvių, apkalbos ir šmeižtai pasireiškia labai negarbinga ir grubia forma. Berniukas tyčia prisiplaka prie kokios nors rimtos mergaitės, su ja padraugauja ir pasikalba tik dėl to, kad paskui turėtų daugiau medžiagos prieš tą mergaitę visokius tuščius tauškalus skleisti. Tai yra tikrai labai žemas, negarbingas veiksmas.

Kiti tokių šmeižtų noriai klausosi, juos kitiems perduoda, bet labai vengia apie tai kalbėti su tuo asmeniu, prieš kurį tie šmeižtai sklinda. Tai yra didžiausia blogybė ir labai neišmintingas elgesys, kurs padeda šmeižtams skliti. Jeigu, ką nors išgirdus, būtų stengiamasi tuoj suinteresuotą asmenį kontaktuoti, apie tai išsikalbėti, išsiaiškinti, išgirsti jo nuomonę, leisti jam pasiaiškinti, tada tos apkalbos greičiau pasibaigtų. Beveik visuomet apie kokio nors asmens "klaidas" ir "nusikaltimus" kalbama su visais, išskiriant su juo pačiu. Tokiu būdu tos kalbos greitai išsiplečia kaip gaisras, nieko apie tai apkalbamajam esmeniui nežinant. Jis tik pastebi, kad visi nuo jo šalinasi, keistu žvilgsniu jį palydi; jį sutikę, į kitą pusę akis nukreipia, su juo vengia kalbėti. Ir geriausių draugų elgesys yra kažkas, ko iki šiol nebuvo. Bet kas? Kokios to pasikeitimo priežastys? Kas čia įvyko? Visa tai jam yra paslaptis. Jis yra visų slaptaui puolamas, iš pasalų kandamas, jam neduodama progos apsiginti. Kitiems iš to gali būti juoko ir malonumo, bet apkalbamajam asmeniui yra tikra tragedija.

ŽEMI TIKSLAI IR LIGUISTOS PRIEŽASTYS

Filosofai sako, kad žmogaus prigimtis siekia gėrio, o vis dėlto atrodo, kad žmogui daug mieliau kalbėti ne apie gėrį, bet apie blogį. Užtenka tik pažvelgti į laikraščius ir pamatysime, kiek ten yra rašoma apie visokius nusikaltimus, vagystes, prievartavimus, žmogžudystes. Bet kaip mažai yra rašoma apie gerus darbus, apie kilnius asmenis, apie pavyzdingumą ir kartais net heroiską kai

kurių žmonių elgesį. Atrodo, lyg žmogaus prigimtyje būtų kažkoks instinktas, kurs jį traukia į blogį. Žinoma, blogis jį vilioja dėl to, kad jis prisistato, apsisiautęs gėrio skraistę. Čia kaip tik būtų gera proga pasirodyti žmogaus kilnumui ir protingumui — atskirti gėrį nuo gėriu apsimetusio blogio.

Iš nesugebėjimo atskirti gėrį nuo blogio gal ir kyla tos priežastys, lenkiančios žmogaus prigimtį kituose greičiau pastebėti blogį negu gėrį. Štai keletas tų priežasčių: *egoizmas, pavydas, kerštas, menkavertiškumo jausmas* (inferiority complex).

1. *Egoizmas*. Žmogaus puikybė neperneša, kad jis būtų žemesnis už kitus. Jis nori būti visa ko centras. Jei kitas kurioje nors srityje aukščiau už jį iškyla, stengiamasi jį sugniuždyti, suniekinti, pažeminti. Daug tikrai nemalonių pavyzdžių galima pastebėti ir tarp mūsų inteligentų: menininkų, daktarų, visuomenės veikėjų.

2. *Pavydas* giminiuojasi su puikybe ir egoizmu. Žmogus nori visko turėti daugiau už kitus; jis negali pakeisti, jei kiti už jį kuo nors pranašesni. Jeigu jis negali kito žmogaus turimų dvasinių ar materialinių turtų įsigyti, tai bent stengiasi kitų akivaizdoje nuo jo tuos turtus nuplėšti išsigalvotais šmeižtais ir liežuvavimais. Jeigu kitas yra visuomenėje branginamas ir vertinamas, jeigu jis turi daug draugų ir gerbėjų, tai pavyduolis pasiryžta jį draugų ir gerbėjų akyse nupiešti labai juodomis spalvomis, pasistengia jį su draugais sukiršinti, o gerbėjams jį parodo tokia šešėlyje, kuris daugiau ar mažiau užtemdo žmogaus garbę.

Jeigu žmonės ką nors smarkiai apkalba, gali būti ženklas, kad tas apkalbamasis kuo nors yra žymus, nes nežymių asmenų paprastai neapkalba, neturėdami jiems ko pavydėti. Todėl dažniausiai šmeižtų ir apkalbų priežastis yra ne tų apkalbamųjų asmenų klaidos ar blogas elgesys, bet jų garsumas, populiarumas, pasisekimai, grožis, gabumai, turtingumas ir kitos savybės, kurių kiti jiems pavydi.

Toks žmogus, kuris neturi charakterio nei savo aiškos nuomonės, kurs visiems nori būti geras, kurs visiems šunuodegiauja —

neturi priešų nei šmeižikų. Bet jeigu žmogus yra veiklus, turįs aiškia liniją ir tvirtą charakterį, jeigu jis kovoja prieš blogį ir skleidžia gėrį, dažniausiai jis susilauks daug priešų. Todėl visai teisingai Mussolini sakydavo: „Daug priešų — daug garbės“. Galima sakyti, kad priešų neturi tik tas, kuris neturi principų. Žmonės turi keistą instinktą — nustumti nuo sostų vadus. Visiškai nekreipia dėmesio į jų gerus darbus ir geras savybes, bet knisinėjasi, kad tik atrastų kokią nors klaidelę, kurią paskui išpučia, padidina, pakeičia ir leidžia iš lūpų į lūpas, iki iš mažutės adatos priskaldomas didelis vežimas.

Jeigu žmonės, girdėdami tokius plepalus, būtų protingi ir mokėtų atskirti pelus nuo grūdų, tai suprastų, kad tos šmeižikų strėlės, svaidomos į kitus, grįžta, kaip bumerangas, į tuos, kurie jas sviedžia. Jeigu žmogus prikiša kuriam kokią nors ydą, galima spėti, kad jis pats yra tos ydos vergas. Jis nori nukreipti žmonių dėmesį nuo savo klaidų, priskirdamas jas kitiems. Todėl, stebint tokius plepalus, galima tuoj suprasti, kad jeigu jie kitus kaltina gašlumu — patys juo dega; jeigu jie kitiems primeta pavydą — patys jo pilni; jeigu jie kitus įtaria nesąžiningumu — patys nėra sąžiningi.

3. *Kerštas*. Neretai pasitaikanti šmeižtų priežastis yra kerštas. Liūdnu šios rūšies pavyzdžių mūsų aplinkoje yra pilna. Vienoje apylinkėje buvo paskleista bjauriausių gandų prieš vietinį kunigą, kurį pirmiau visi gerbė. Ištyrus tų gandų priežastis, buvo rasta, kad juos pradėjo skleisti toje apylinkėje gyvenanti našlė, kurios nesutiko tas kunigas lankyti ir su ja flirtuoti. Viena universitete sklido tiesiog netikėtini gandai prieš labai rimtą mergaitę. Pasirodė, kad juos skleidė to paties universiteto studentas iš keršto, kad ji nesutinkanti kartu su juo važiuoti į kiną.

4. *Menkavertiškumo jausmas*. Kai kurie žmonės yra geri ir gailėstingi su mažesniais ir silpnesniais už save, bet juodina ir niekina tuos, kurie kokioje nors srityje yra už juos didesni. Jeigu jie negali atkreipti į save kitų dėmesio savo protu ar kitais kokiais

nors sugebėjimais, tai stengiasi to pasiekti, apkalbėdami kitus. Kartais tam tikrose draugijose, prie arbatėlių ar kavučių, dėmesio centru tampa ta, kuri moka visokių išsigalvotų istorijų ir plepalų paskleisti. Viena moteriškė buvo per mažo protelio, kad galėtų pasikalbėjimuose su kitomis ką nors naujo ir išmintingo pasakyti. Į ją niekas nekreipdavo dėmesio. Kai ji pradėdavo kalbėti, visos nuo jos šalindavosi, nes ji visuomet "nukalbėdavo". Tada ji griebėsi kitokių metodų. Norėdama "pasireikšti", užvesdavo, pavyzdžiui, tokias kalbas: "Ar jūs girdėjote, ką pradėjo kombinuoti ponias X su daktaru Y? Dar niekas to nežino — yra didžiausia paslaptis, bet jums, savo geroms draugėms, aš papasakosiu..." Na, ir pradeda visokias išsigalvotas istorijas. Kitos išsižiojusios klausosi ir trauko pečiais: "Na, žiūrėk, tai man staigmena... Visi manė, kad tas daktaras padorus žmogus, kad ta ponias garbinga moteris, o dabar..." Ir tokiu būdu ta liežuvautoja, kurios protelis yra daug silpnėsi už liežuvį, vis dėlto tampa toje kompanijoje susidomėjimo centru. Pagaliau ir vyrai, iš savo žmonių tų sensacijų prisiklausę, pradeda tą poniją ir daktarą liežuviais vanoti. Ar tai ne gėda? Štai kas dažnai mūsų pokalbiams duoda toną — vienos neišsiauklėjusios, menko proto moterėlės liežuviai!

Jeigu žmogus jaučia savo menkavertiškumą, jeigu jo sąžinė dėl ko nors yra nerami, jeigu jis pastebi savyje įvairių klaidų ir silpnųjų, jis stengiasi ir kitus tokioje šviesoje parodyti, kad jaustųsi ne vienas... Jis kalba apie kitų nuodėmes, kad užtušėtų sąvąsas. Jis, lyg ta gyvatė, kanda kitus, kad jie neužmintų jam ant galvos, kad jie pirmutiniai nepradėtų kalbėti apie jo nusikaltimus ir klaidas, kad neiškeltų viešumon jo silpnumo, menkavertiškumo, nesugebėjimų.

Protingi ir išsilavinę žmonės randa naujingesnių temų, kuriomis gali kitus sudominti. Jeigu žmogus yra už kitą tikrai daugiau išsilavinęs, jis paprastai nekalbės apie kito neišsilavinimą. Jeigu moteris yra tikrai graži, ji nekalbės apie kitą, kad ji esanti negraži. Jeigu žmogus yra tikrai šventas ir

tobulas, jis nekalbės apie kitų ydas ir netobulumus. Taigi šmeižtai ir apkalbos visuomet parodo, kad žmonių juodintojas yra juodesnis už tuos, kuriuos jis juodina.

Prie apkalbėjimo priežasčių dar galima pridėti ir tinginiavimą. Jeigu žmogus neturi ko veikti, jis tada bent savo liežuvį paleidžia į darbą. Apkalbos labiausiai plinta ne ten, kur žmonės susirenka kokiam nors rimtam darbui, bet ten, kur susirenkama tik laiką praleisti.

SKAUDŽIOS PASEKMES

Šmeižtai ir apkalbos tikrai yra žemas, negarbingas, rimto žmogaus nevertas dalykas. Bet būtų klaidinga, jeigu į tai nekreiptume jokio dėmesio. Pasyvaus laikymosi čia neužtenka. Tiesa, kad tokie neišmintingi menkaverčių žmonių plepalai neverti rimto žmogaus dėmesio, tačiau būtų nusikaltimas pasyviai jų atžvilgiu laikytis, prisiminus kartais labai skaudžias ir tragiškas tokių plepalų pasekmes.

Yra tokių gyvačių, kurios vienu įkandimu padaro tris žaizdas. Taip pat ir apkalbėdamas žmogų, padarai tris žaizdas: tam, kurį apkalbi; tam, kuris klausosi; ir sau pačiam. Apkalbamajam nuplėši garbę, papiktini besiklausantįjį, o pats kartais gali padaryti labai sunkią nuodėmę, gal ne mažesnę už žmogžudystę, nes žmogui garbė kartais gali būti dar brangesnė už gyvybę. Kai žmogui nuplėši garbę, sugadini jo vardą, sukompromituoji jį visuomenėje — bet kokia veikla, bet koks darbas, net ir pats gyvenimas toje apylinkėje jam yra neįmanomas. Kartais toks žmogus turi palikti net savo gimtąją vietelę ir keltis kitur, kur tie paleisti gyvatės nuodai jo nepasieks.

Gal sakysi, kad apie kitus trupučiuką pakalbi tik iš lengvapėdiškumo, be jokios blogos intencijos? Bet ar nebus nusikaltimas, ar nebaus tavęs teismas už tai, jei tik iš lengvapėdiškumo, iš neatsargumo suvažinėsi žmogų gatvėje? Žaizda, kurią padarai kito žmogaus širdyje, jam kartais yra skaudesnė už fizinę žaizdą.

Krikščioniškosios moralės mokslas čia yra labai aiškus. Sunki nuodėmė yra tada,

jei nekaltam žmogui padaroma didelė skriauda, vis tiek ar fizinė, ar dvasinė. Jeigu kitą savo elgesiu įstumi į tokią padėtį, kad jis turės daug kentėti, rūpintis, verkti, naktimis nemiegoti, ar toks tavo elgesys nebus rimtas nusikaltimas? Ar nebus žmogui didelė žala, jeigu savo išgalvotais šmeižtais nuplėši jam garbę ir gerą vardą, ypač tokiam, kuriam geras vardas yra būtina sąlyga jo pareigoms atlikti, pvz., kunigui, daktarui, advokatui, organizacijos vadovui? Aišku, kad tokiam žmogui bus padaryta labai didelė žala, galbūt bus visiškai suardytas jo gyvenimas, todėl šmeižikui, be abejo, bus didelis nusikaltimas — sunki nuodėmė.

Net ir apie tikrai įvykusius kito žmogaus nusikaltimus negalima kalbėti, jeigu jie yra slapti, kitiems nežinomi. Jeigu kas nors viešumon iškelia kito slaptą sunkią nuodėmę, tai jis pats sunkiai nusideda. Žinoma, yra atvejų, kada ne tik galima, bet ir reikia kam nors pranešti apie kito nusikaltimus, kai to reikalauja artimo meilė. Reikia policijai pranešti apie piktadarių nusikaltimus; reikia tėvams ir auklėtojams pranešti apie blogą vaikų elgesį; reikia kokios nors organizacijos vadovybei pranešti apie norimo atsakingoms pareigoms paskirti asmens klaidas ir ydas, jeigu žinoma, kad jos kenks toms pareigoms ir pačiai organizacijai; reikia mergaitei pranešti apie to vyro ydas, už kurio ji rengiasi tekėti, jeigu tos ydos, po vestuvių pastebėtos, gali suardyti jų šeimos laimę.

Iš artimo meilės apie tai su tam tikrais asmenimis kalbėti nėra jokio nusikaltimo, toks elgesys nėra išdavikiškas. Priešingai, būtų nusikaltimas tylėti. Kartais apie tai kalbėti gali būti labai sunku, bet tai yra ženklas, kad toks kalbėjimas nebus šmeižtas, o tik artimo meilės darbas. Savaimė aišku, kad apie tai pranešti galima tik suinteresuotiems asmenims. Būtų nusikaltimas apie tai kalbėti su bet kuo, su pašaliniais asmenimis. Kas daroma iš artimo meilės — yra gera, bet jei kas daroma, norint kitą apjuodinti, pažeminti, sukompromituoti — yra bloga ir nuodėminga.

Jeigu pagalvosime, rasime šimtus pavyzdžių, kur šmeižtai ir apkalbos supjudo draugus, suardo žmogaus charakterį ir visą gyvenimą, išskiria šeimas, sukuria tarp žmonių neapykantą, užgesina meilę, įstumia kitus į nusiminimą ir nepasitikėjimą žmonėmis. Jeigu pasaulyje nebūtų tokių kandžiojimų iš pasalų, jeigu nebūtų tų bjaurių gyvatės nuodų, tai gyvenimas būtų daug gražesnis ir šviesesnis.

Apkalbos, lyg miško gaisras, vis labiau plinta ir plinta. Jas sustabdyti yra be galo sunku. Nors prieš jas turėsi labai gerų ir aiškių argumentų, kova bus vis tiek sunki. Žmonės tų argumentų neklausys. Jau minėjome, kad žmogus yra labiau linkęs klausyti to, kas bloga, o ne to, kas gera. Jeigu apie žmogų kitiems papasakosi gražiausių dalykų, jie tuoj bus užmiršti. Bet tik paminėk ką nors bloga — tuoj visi tai labai gerai įsidėmės ir pasakos kitiems su dideliu malonumu. Šmeižtas yra kaip mažas akmenukas, nusviestas nuo kalno viršūnės. Krisdamas jis išjudina kitus akmenis, tie akmenys krisdami išjudina dideles uolas, sniegynus, kurie kartais pakalnėje palaidoja ištisus kaimus. Kartais prieš artimą pasakytas mažas žodelis, eidamas vis didėja ir didėja, kol virsta tikra pabaisa.

VAISTAI

Nuodingos gyvatės įkandimas mirtį neša, be vis dėlto, laiku suskubus ir tinkamus vaistus pavartojus, tie nuodai gali būti nugaleti. Panašiai yra ir su šmeižtų nuodais. Jeigu laiku pradėsi ir kovosi rimtai, tiesa turės laimėti. Kiekvienas žmogus, kuris tik gali į šią kovą stoti, artimo meilės įsakymu yra įpareigotas kovoti. Kovos metodai yra tie patys, kaip ir prieš kiekvienos nuodingos gyvatės įkandimą. Pirmiausia reikia su laikyti, kad nuodai toliau neplistų, paskui reikia stengtis juos ištraukti iš kūno ir pagaliau įleisti atitinkamų vaistų.

Išgirdus kokį nors gandą, reikia stengtis tuoj jį sustabdyti, niekam jo daugiau nepasakoti. Jei galima, reikia stengtis surasti tų gandų priežastis ir jas iš šaknų pakirsti. Tiems, kurie tuos gandus iš kitų yra išgir-

dė, paaiškinti, kad visa tai galima visai kitaip interpretuoti. Kartais mėgstama kalbėti, kad tas ar kitas asmuo labai laisvai elgiasi su kitos lyties asmenimis ir turi blogas intencijas. Bet, tas intencijas labiau pažinus, paaiškėja, kad tai yra tik draugiškumo ir nuoširdumo parodymas. Panašiai yra ir su kitais įtarinėjimais ir klaidingais žmogaus intencijų aiškinimais. Gal Dievo akivaizdoje tie žmogaus veiksmai, kuriuos mes laikome nuodėmingais, blizga kaip gražiausi perlai. Ne mums spręsti apie žmogaus intencijas, ne mums jį teisti. Palikime tai Teisėjui, kurio sprendimas bus teisingesnis negu mūsų, kartais taip silpnų trumparegių. Jeigu mes geriau pažintume to žmogaus charakterį, jeigu suprastume jo intencijas ir motyvus, tai gal turėtume ant kelių prieš jį pulti dėl tų pačių veiksmų, dėl kurių jį purvais drabstėme.

Žmogus yra Dievo kūrinys. Reikia sugėbėti įžiūrėti kiekviename žmoguje vienokį ar kitokį dieviškosios išminties pasireiškimą. Niekindami kūrinį, mes niekiname ir patį Kūrėją. Ižeiddami žmogų, mes ižeidžiame ir Dievą, nes jis pats yra pasakęs: "Ką padarėte vienam iš šių mažutėlių, man padarėte".

Ar mes tarp aukso ir perlų būtinai turime surasti dulkių ir purvo, ar tarp dulkių ir purvo ieškosime aukso ir perlų? Matai, kad tas žmogus gašlus, bet nežinai, kiek jis su savimi kovoja, nematai, kiek jis turi artimo meilės. Štai kitas tau atrodo labai piktas, nemandagus, bet jeigu tu turėtum jo charakterį ir jo išsiauklėjimą, kažin kaip su tavimi būtų?

Jeigu mes galim pakilti į baltas kalnų viršūnes, į tyrą dangaus mėlynę, dėl ko terliotis purve? Jeigu mes galime savo artimo dulkes nuplauti tyru vandeniu ir žaizdas patepti gydančiu balzamu, dėl ko ant jo galvos pilti pamazgas ir jį svaityti akmenimis? Mūsų tikslas ir uždavinys — atnešti pasauliui šiek tiek grožio, bet ne bjaurumo. Neaptemdykime pasaulio, kaip juodi debesys, bet nušvieskime gražesnėmis spalvomis, kaip skaistūs saulės spinduliai.

KATALIKIŠKASIS LIBERALAS

J. KIDYKAS, S.J.

Mielasis Vytautai!

Pačiam rūpi sužinoti, ar iš tiesų Katalikų Bažnyčia nori, kad visi tikintieji būtų "konservatyvūs", ar negali būti "katalikiškų liberalų".

Atsakydamas į Jūsų klausimą, pasinaudoju dr. Thomas P. Neill paskaita jėzuitams, St. Mary's College, St. Marys Kansas.

Kadangi yra visokių "liberalizmų", tai iš pat pradžių pabrėžiu, jog čia apsiribojau nagrinėti tiktai "katalikiškąjį liberalą". O jis, mano supratimu, yra toks: jis pripažįsta ir priima popiežiaus bei vyskupų autoritetą religijos bei dorovės srityse. Socialinėje, ekonominėje ir politinėje plotmėje jis paprastai prisilaiko "kairiosios nuo vidurio pusės". Jis yra linkęs į pakaitas, į reformas, o paskutiniaisiais laikais nori, kad valdžia turėtų stipresnį ir lemiamą žodį, socialines ir ekonomines problemas sprendžiant. Religijos plotmėje liberališkasis katalikas labiau negu konservatyvusis yra linkęs bendradarbiauti su kitais tikėjimais, palankiai sutinka modernųjį meną bažnyčiose, labiau pabrėžia liturginį pamaldų momentą ir yra įsitikinęs, jog, ir teologiskus klausimus gvildenant, naudinga ir sveika būtų leisti į drąsesnes spekuliacijas. Kaip mato, "liberališkojo kataliko" definicija išėjo ilgoka ir gana sudėtinga. Ką padarysi, kad jis tikrai yra komplikuoatas sutvėrimas!

Pati "liberališko kataliko" sąvoka yra gana sujaukta. Sujaukta dėl to, kad tas pats žodis "liberalas" taip vartojamas politinėje, sociologinėje ir teologinėje kalboje, tartum visur tą patį reikštų. Deja, taip nėra. Kardinolas Newman nėra laikomas konservatyviu teologijoje, o jis savo paties biografijoje prisipažįsta, kad jo intelektualinis gyvenimas ilgą laką buvęs kova su liberalizmu. Panašiai ir kardinolas Billot yra laikomas geru, liberališku teologu, nors jis parašė veikalą: "Liberalizmas — šėtoniškas socialinis tirpytojas". Yra žinoma, kad jis

simpatizavo priešliberališkai nacionalistiškai "Action française".

Iš kur toks susimaišymas ir tartum prieštaravimas net tokių šviesių Bažnyčios žvaigždžių? Štai viena kita priežastis. Savo knygutėje apie liberalizmą Billot priskiria jam kai kuriuos pagrindinius principus ir iš jų gauna eilę logiškai teisingų išvadų. Bet žymusis teologas logiškai susikuria savotišką iškamšą, ją pavadina "liberalizmu" ir užsimoja ją sudoroti. Taip, spekuliatyviai žiūrint, jis yra labai stiprus. Bet jis yra neteisingas faktiškai. Kodėl? Todėl, kad faktiškieji liberalai visiškai nesilaikė jiems priskiriamų logiškųjų išvadų. Panašiai atsitiko ir su kard. Newman bei kitais teologiškais liberalizmo kritikais. Visų jų yra panaši silpnybė kaip Markso, kai tas kritikavo kapitalizmą. Marksas puolė kapitalizmą ne tik tokį, koks jis tada buvo, bet ir tokį, kokį jį padarė iki galo logiškai jo paties išgalvoti principai. Bet gyvasis kapitalizmas niekada nėjo su savo principais iki visų ir paskutinių logiškų išvadų. Panašiai ir liberalizmas niekada nebuvo toks, kokį jį aprašė Billot, Newman, Donosi ir kiti.

BAŽNYČIA IR REVOLIUCIJA

Kitas "liberališkąjį kataliką" sujaukęs veiksnys buvo nenormali Bažnyčios padėtis moderniasiais laikais, iš kurios ji stengiasi išsikapnoti per paskutinįjį šimtą metų. Istoriškai žiūrint, štai kas įvyko.

Pirmieji krikščionys buvo tikri reformatoriai. Jie stengėsi įgyvendinti visų laikų didžiausio reformatoriaus Evangeliją. Jie siekė pakeitimų savo laikų visuomenėje, norėdami suderinti ją su Dievo planais. Viduriniais amžiais irgi buvo normalu Bažnyčios vadovaujamiems vyrams būti "liberalais" ta prasme, kad jie senus papročius bei doktrinas bandė derinti su naujaisiais atradimais ir išradimais. Viduramžių mokslininkai ne tik išlaikė krikščioniškąjį paveldėjimą, bet jį, savo ruožtu, praturtino, "ilberališkai" gilindamiesi į įvairias mokslo šakas ir praplėsdami intelekto akiratį. Pvz., šv. Tomas įjungė į katalikiškąją filosofiją Aristotelį, kurs ilgą laiką buvo draudžiamas

skaityti. Kiti mokslo vyrai susipažino su Islamo pasauliu ir, kas buvo teisinga, iš jo pasisavino.

Deja, modernųjų laikų angoje katalikai mokslininkai sušlubavo ir paleido iniciatyvą iš savo rankų. Renesansas, reformacija, apšvieta, prancūzų revoliucija ir kiti modernieji sąjūdžiai kilo ir buvo diriguojami esamai santvarkai, ypač Kat. Bažnyčiai, priešišškai nusistačiusių vyrų. Katalikai mokslininkai bei administratoriai gana natūraliai reagavo, pasipriešindami kenksmingoms priešų siūlomoms naujenybėms. Šita dvasios laikysena pagimdė vadinamą "tvirtovės nuotaiką", įtarinėjančią visa, kas nauja ir neįprasta, stipriai pabrėžiančią klusnumą, bijančią kritiškų pastabų bei klausinėjimų, ir taip pamažėle katalikai buvo suvaryti į tokią poziciją, kad atrodė giną toli gražu netobulą dabartį ir besipriešinę gal net netobulesnei atečiai.

"NORMALUS" KATALIKAS

Prisimink, Vytatai, jog į polinkį "normalų" kataliką laikyti konservatyviu reikia žiūrėti iš istorijos perspektyvos. Daug kas šiandien atrodo normalu, kas buvo nenormalu anksčiau, net ir Bažnyčios gyvenime. (Aišku, ne esminiuose tikėjimo ir dorovės dalykuose!). Bažnyčios nepalankus nusistatymas visokių reformatorių atžvilgiu buvo neišvengiamas ir reikalingas dėl naujųjų sąjūdžių priešiško pobūdžio. Bet, žinoma, šitas nusiteikimas ilgainiui neigiamai paveikė kai kuriuos Bažnyčios mintytojus ir administratorius. Išsivystė nepasitikėjimas žmogiškąja prigimtimi. Žmogaus nupuolimą ėmė riebiau pabraukti už jo atpirkimą.

Po visuotinio Bažnyčios susirinkimo Tridente, dauguma Bažnyčios vardu kalbančiųjų vyrų buvo vyresnio amžiaus. O amžius paprastai daro žmogų konservatyvesnį. Be to, tie vyrai valdė gana dideles nuosavybes, patys dažniausiai buvo kilę iš turtingų, garbingų ir privilegijuotų šeimų su ilgomis senomis tradicijomis. Ir tai darė juos natūraliai konservatyvius.

O vis dėlto, nors Bažnyčia linko būti konservatyvi institucija, nors jos vadai, ap-

lamai, spyrėsi liberalų naujoviškumui, kiekvienoje kartoje netrūko jai liberalų. Pirmiausia yra gana normalu būti liberalais misionieriams. Jie susiduria su visiškai nauja aplinka, kur neranda iš seno paruoštų formulių. Čia jiems tenka taikyti katalikiškąją doktriną naujoms situacijoms, skirtinoms kultūroms. Taip elgėsi jėzuitai Kinijoje ir Amerikoje. Kiekviena gera to žodžio prasme jie buvo liberalai. Konservatyvieji Bažnyčios elementai jais nelabai tepasitikėjo, kartais net labai kreivai į juos žiūrėjo.

Į liberalus yra linkę ir neturtingesnieji Bažnyčios sluoksniai. Juk vienas varganas klebonėlis suvaidino lemiamą vaidmenį prancūzų revoliucijos metu, kai reikėjo "Etats Général" (luomų sudaromą parlamentą) paversti "Assablée Nationale" (tautos seimu).

Moderniųjų laikų istorijoje randame liberalų ir vyskupų, ir kardinolų, ir net popiežių. Visada buvo joje liberalų mintytojų, rašytojų bei kritikų. Vieni jų buvo neapdairūs, išdidūs, kaip tragiškasis Lammenais. Bažnyčiai nesutinkant su jų mintimis, jie kėlė maištus. Kiti didvyriškai ir ištikimai darbavosi paveikti Bažnyčios nuotaikas, pamazėle pasukti reikalingo atsinaujinimo bei prisiderinimo kryptimi. Šitie Bažnyčios liberalai, galima sakyti, stipriau pasitikėjo Dievu ir žmogumi negu konservatyvieji. Jie plačiau už konservatyviusius žiūrėjo į ilgalaikį istorijos vyksmą. Tik sugretinkit tokį liberalą mintytoją Fridriką Ozanamą su konservatyviu Donoso Cortes, ar Pijų XII su Pijum XI, ir pastebėsite, jog liberalai katalikai gali būti ne mažiau ištikimi Bažnyčiai už konservatyvius, ir kad jie nuo pastarųjų gal tik tuo skiriasi, kad labiau pasitiki Apvaizda ir malonės pajėgumu Dievo valiai istorijoje praveisti.

REIKALINGA ĮTAMPA

Atrodo, Vytautai, jog yra galima tvirtinti, kad Bažnyčiai yra reikalingi ir konservatoriai, ir liberalai. Abeji turi atlikti savotišką Apvaizdos skirtą uždavinį jos istorijoje.

Liberališkasis katalikas laužia naujus kelius, plėšia naujus plėšinius, vadovauja, Bažnyčiai prisiderinant prie nuolat besikintančių visuomenės sąlygų, kuriose ji turi darbuotis ir vykdyti žmonijos pašventinimo bei išganymo uždavinį. Negalima sustingti vietoje. Bažnyčia negali susirišti neatmezgamu mazgu nė su bet kuria visuomeninio gyvenimo forma, nė su bet kuria politine kryptimi, lyg tai būtų absoliutus idealas. Bažnyčiai yra skirta skelbti Evangeliją visiems, visų laikų žmonėms, ir juos visus su jų kultūromis įjungti į Mistinį Kristaus Kūną.

Bet lygiai reikalingas Bažnyčiai ir konservatyvusis elementas. Jis prižiūri, kad derinimasis prie naujų sąlygų bei laikų reikalavimų nevyktų strimagalviškai, kad nebūtų išsižadama esminių tikėjimo dalykų. Modernizmas bei jį pasmerkusioji enciklika "Humani generis" parodo, kokie pavojai glūdi konservatorių neprilaikomose ir nekritikuojamose liberalų pozicijose.

Tad pakartojau: Bažnyčios gyvenime ir liberališkieji katalikai turi Apvaizdos skirtą vietą bei funkciją. Kartais jų vaidmuo atrodo nenormalus. Jis yra susijęs ir su kai kuriais pavojais. Dėl to liberalas katalikas nėra populiarus, yra nemėgstamas, net įtarinėjamas konservatyviųjų savo tikėjimo brolių. Bet jei ir vieni, ir kiti bus persisunkę krikščioniškos meilės dvasia, jie sugebės iškylančias problemas svarstyti objektyviai, simpatyškai ir pagerbti vieni kitų įsitikinimus.

KAI KURIOS PROBLEMAS

Ką tik minėjau, Vytautai, jog daugelis katalikų nepasitiki liberalu kataliku. Tai yra sunku nešti. Bet reikia. Nepasiduoti nusiminimui ar apkartimui ir neimti apgailėstauti patį save, kaip daro ne vienas liberalas. Taip pat liberalas katalikas neturėtų pasiduoti minčiai, jog visi jam nepritarian tieji konservatoriai yra neišmanėliai.

Antra, liberališkasis katalikas turėtų išvesti aiškią liniją tarp autoriteto ir savarakiškos galvosenos. Tai yra gana sunku. Jis turi būti ištikimas Bažnyčios sūnus, visa-

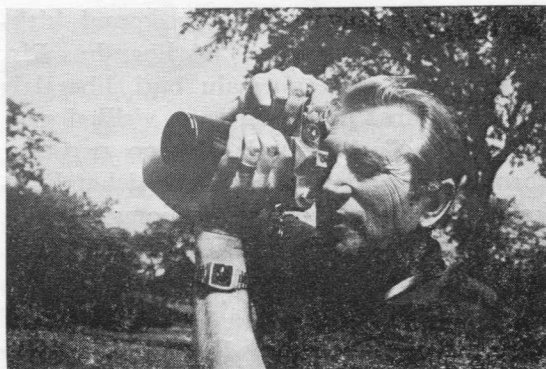
da paklusti teisėtai pasireiškiančiam autoritetui. Kita vertus, jis nusižengtų savo uždaviniui, jei jis išsižadėtų nors dalies savo laisvės tais atvejais, kai jis privalo ja naudotis. Autoritetas kartais gali būti blogai panaudojamas. Dažnai jo šaukiamasi sunkioms problemoms lengvai išspręsti. Bet ir autoritetą visada pagerbdamas liberalas katalikas neturi laikyti Bažnyčios tartum tokia armija, kurios kariai sakytų, kad ne jiems spręsti, kodėl vienaip ar kitaip daroma. Bažnyčia susideda iš protingų, laisva valia apdovanotų, todėl atsakomingu, asmenų. Jie turi pareigą žinoti, kodėl ką nors daro ar nedaro, išskyrus tuos atvejus, kai Bažnyčia panaudoja savo neklaidingumo dovaną. Bet ir tada klusnumas turi būti protingas.

Trečia, liberalui katalikui labai reikalingas intelektualinis nusižeminimas. Šito kaip tik stokotų, jei jis savo išmintį statytų aukščiau visų kitų vieningos nuomonės, kaip tai darė Lammenais 19 amžiuje. Tada liberalas ne tik parodytų stoką nuolankumo, bet dar susilpnintų savo konstruktyvų darbą Bažnyčios istorijoje.

Ketvirta, liberalas katalikas turi skaitytis su pavojum atsirasti keistų draugų kompanijoje. Devynioliktojo šimtmečio liberališkieji katalikai rėmė daugelį sumanymų tų liberalų, kurių tikslas buvo susilpninti Bažnyčią. Dar ne per seniai Prancūzijoje kunigai darbininkai pasijuto besidarbuoją ranka rankon su socialistais ir net komunistais ir keletas jų perėjo į Bažnyčios priešų eiles. Šituos pavojus tenka priimti kaip apskaičiuotą riziką, jei liberalas katalikas nori atlikti nors dalį savo darbo Bažnyčioje. Rizika sumažėja, kai jis ją jaučia, kai yra atsargus ir kai nuolankiai prisipažįsta neturįs pats vienas visos tiesos bei išminties monopolio, kaip konservatoriai yra linkę galvoti.

SOCIALINIAI KLAUSIMAI

Penkta, liberališkieji katalikai šiandien susiduria su problema, kaip toli jie gali eiti su tais, kurie kovoja už vadinamą "welfare liberalism" politiką. Didesnes nuosavybes

Stasys Žilevičius.

Šio numerio 234 ir 235 psl. iliustruoti Stasio Žilevičiaus nuotraukomis iš Utah valstybinio parko. Tai yra nuostabios gamtos sukurtos "skulptūros". S. Žilevičius mėgsta keliauti ir fotografuoti. Jis yra pagrindinis Foto archyvo parodų organizatorius Čikagoje.

turintieji, ar jas nors administruojantieji vyrai yra linkę civilinei valdžiai pripažinti tik mažą vaidmenį socialiniuose bei ekonominiuose reikaluose. Liberalai katalikai čia yra artimesni socialistams, reikalaudami iš valdžios aprūpinti visus piliečius nuo lopšio iki grabo. Kokias pozicijas turėtų užimti katalikas liberalas tų problemų akivaizdoje?

Jie turi kai kuriuos gairinius principus, ir tie turėtų padėti jiems susivokti kiekvienu konkrečiu atveju. Pvz., pagalbinis valstybės charakteris turėtų padėti apsispręsti, ar reikalauti ar priešintis mediciniškos pagalbos suvalstybinimui, ar reikalauti ar atmesti valstybės pašalpą privačioms, kad ir katalikiškoms, mokykloms ir t.t.

Liberališkasis katalikas yra pašauktas iširti ir pateikti įvairias galimybes. Vienas jų Bažnyčia atmes, kitas kada nors priims. Ir vienu, ir kitu atveju, jo darbas nebuvo veltui. Tai paliudija ir Bažnyčios istorija. Ji rodo, kad liberalai katalikai kartais pasirodė turėję platesnį ir gilesnį už konservatyvius žvilgsnį į gyvenimą ir jo raidos kryptį. Tokių Lammenais, Ozanamo, Mont-

alemberto siūlytos reformos bei Leono XIII ir jo įpėdinių veikla buvo priimtos ir dabar yra visur pripažįstamos. Panašiai ir jėzuitų misionierių politika Kinijoje iš karto buvo atmesta ir net pasmerкта. Dabar ji pripažįstama ir praktikuojama. Bet tai neduoda liberalams teisės reikalauti, kad dabar visi jų pasiūlymai būtų tuojau pat Bažnyčios primami ir vykdomi. Konservatyvieji dažnai yra teisūs, nurodymai, jog toms ar kitoms reformoms dar nėra pribrendęs laikas, kad jos, bent šiuo metu, gali labiau pakenkti, negu gera padaryti. Tačiau negalima nuneigti fakto, jog jokių reformų nebūtų įvykę, jei nebūtų buvę jų šaukiančių liberalų. Kartais jie šaukė neprotingai, per daug įkyriai, tai tiesa. Bet kone visada gera bendra kryptimi. Juk, pvz., vien liberalai katalikai numatė, kad prancūzų revoliucija iš pat šaknų pakeitė Europos visuomenės nuotaikas ir kad teks prie to derintis.

OFICIALUSIS LIBERALIZMAS

Nuo Leono XIII laikų, atrodo, yra tam tikras Bažnyčioje polinkis į "oficialų liberalizmą" ta prasme, kad ji atvirai pasisako už įvairias reformas. Leonas XIII pralaužė kelius savo enciklika "Rerum novarum" į teisingesnę darbininkų traktavimą. Jo skelbiami dėsniai daugelio ir įžymių katalikų buvo apšaukti "grynu socializmu". Politinėje srityje tas pats Leonas XIII ragino prancūzus katalikus bendradarbiauti su Trečiąja Respublika, nelaukiant burbonų karaliaus sugrįžtant į sostą. Liturgijoje, teologijoje ir net socialinėje bei politinėje plotmėje Pijus XII buvo labiau liberalas negu konservatorius. Toks "oficialus Bažnyčios liberalumas" paskutiniaisiais dešimtmečiais ypač pastebimas Romoje ir Amerikoje, gal labiau negu kituose kraštuose. Oficialusis Romos liberalizmas labai aiškus II Vatikano suvažiavime, kur paskelbta daug labai svarbių Bažnyčiai būtinai reikalingų reformų. Prieš jas pasiūliaus konservatorių "tikėjimą mylinčios ištikimos širdies jausmai". Ar ne taip buvo ir po Tridento Bažnyčios susirinkimo? Ir tik vėliau su didele kantrybe per dešimtmečius įgyvendinti jo reformaciniai

nuostatai pasirodė labai palaimingi ne tik Katalikų Bažnyčiai, bet ir pasauliui. Galima drąsiai sakyti, kad tas pat atsitiks ir su II Vatikano susirinkimo paskelbtomis labai reikalingomis, bet daugelio dar nepatikimomis ir nemėgstamomis reformomis. Amerikos vyskupų nusistatymas darbininkų klausimu 1919 metais buvo laikomas revoliuciniu. Ir paskutinieji jų pasisakymai rasių lygybės problemomis yra tikrai liberališki.

Ir vis dėlto, nepaisant visa to, kas pasakyta, būtų klaidinga laikyti Bažnyčią liberalia ar konservatyvia. Liberalizmas ir konservatyvizmas yra reliatyvios sąvokos. Kur, kada, už ką Bažnyčia stoja, tai pareina vien nuo to, kur ji regi teisybę ir tiesą. Jai visų pirma rūpi tiesa, o ne būti liberalia ar konservatyvia.

DOKTRINA IR APLINKYBĖS

Doktrinos požiūriu Bažnyčia yra ir liberali, ir konservatyvi, o gal geriau būtų sakyti, nė viena, nė kita. Šimtmečių šimtmečiais Bažnyčia, tartum šykštuolė, saugojo tikėjimo turtų indėlį, kad tik niekas nežūtų. Ta prasme ji buvo konservatyvi. Bet tuo pačiu metu ji liberališkai tuos tikėjimo lobius tyrė, studijavo, vystė ir dalino kiekvieno laikotarpio reikalavimams. Kartais ims viršų konservatyvusis elementas, kaip tai atsitiko per eilę metų, modernizmą pasmerkus. Tačiau Bažnyčios gyvenimas nebūtų nei sveikas, nei normalus, jei konservatoriai stengtųsi sunaikinti liberalus, o liberalai konservatyviusius. Bažnyčiai ir visai žmonijai būtų naudingiausia, jei ir vieni, ir kiti gerbtų kitų įsitikinimus, o skirtumus stengtųsi išlyginti krikščioniškos meilės dvasia.

Ilgokas išėjo mano laiškas, Vytautai. Tikiuosi, kad jis bus atsakęs į Jums rūpimus klausimus. Baigsiu gražiai šv. Augustino formuluotu principu: "In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas". Lietuviškai išeitų: katalikai privalomuose dalykuose yra vieningi, abejotinuose palieka viens kitam laisvę, ir kiekvienu atveju stengiasi išlaikyti nepažeistą meilę.

MODERNI MAIŠALIENĖ

Gerbiamas kunige Jonai,

Beskaitydamas Jūsų laiškus Juozui su Elenute, gavau drąsos ir aš pabrėžti Jums keletą eilučių man rūpimu klausimu. Man vis knietė išsiaiškinti mūsų laikų moderniojo pasaulio tiesiog beviltišką susimaišymą kasdieninio gyvenimo reikaluose. Ar ne kiekvienas, ar ne visi norime laimės? Ar ne visi tautų ir partijų vadovai, pagaliau ar ne visi ir šeimų tėvai bei motinos nori kitas kitam gero? Tad kas ir kaip užkrėtė milijonus vyrų ir moterų, kad visa visuomenė atrodo serganti kažkokia blogybe, kuri gresia ir atominiu karu, ir kaip išimtetės į obuolį kirminas iš vidaus graužia tiek šeimas, tiek paskirų asmenų širdį ir daro jas nelaimingas? Kame glūdi giliausia visa to priežastis? Ar yra koks nors išmintingas į tai atsakymas?

Jus gerbiąs

J. Zyllys

Malonūs p. Zily,

Per didelis man komplimentas, kad laukiate iš manęs "išmintingo" atsakymo Jums rūpimu klausimu. Didesni pasaulinio masto protai grumiasi su tomis problemomis ir vis, atrodo, neranda visiems patenkinamo atsakymo. Todėl būčiau labai naivus ar labai išdidus, jei drįsčiau galvoti, kad turiu Jums aiškiausią atsakymą, kurį perskaitęs pasijustum, kad Jūsų iškeltos problemos išnyko, tartum juodas debesys, saulutei stiprokai pakaitinus. Bet kadangi su manimi dalijatės savo abejonėmis, tai ir aš, prisiskaitęs įvairių autorių raštų ir pats pagalvodamas, pasidalinu su Jumis, kaip man atrodo, "moderniosios maišalienės" priežastimis. Nesiūlau jų, kaip neklaidingų tikėjimo dogmų. Gal kas galėtų nurodyti Jums ir geresnių priežasčių...

Sprendžiant moderniųjų laikų negalavimus ir ieškant priežasčių, tenka grįžti į mūsų kultūros istorijos devynioliktąjį ar net aštuonioliktąjį šimtmetį. Per tą porą

šimtmečių iškilo ir išsivystė mūsų laikų aistingo siekimo svarbiausias pagrindas, t.y. visiška, absoliuti kiekvieno žmogaus laisvė ir nepriklausomybė nuo bet kokių fizinių ir dvasinių suvaržymų bei susivaržymų. Modernusis žmogus nori būti visiškai, absoliutus pats savęs valdovas. Jis nenori pasiduoti niekam, kas nepriklauso nuo jo paties valios. Modernusis pasaulis yra persisunkęs absoliutaus humanizmo filosofiniu bei religiniu įsitikinimu. O tas pagrindinis įsitikinimas yra tas, kad nereikia ir negalima žmogui pripažinti jokio kito aukštesnio už save asmens. Tokiu jis laiko tik pats save, nors tik nedaugelis tai aiškiai ir nuoširdžiai pasako. Žmogus šiandien nori būti pats savo gyvenimo ir visų savo veiksmų vyriausias valdovas ir už juos niekam kitam neatšakyti, niekam neduoti jokios apyskaitos. Jis tiki neribota pažanga, vis didesniu tobulumu ir neribotais savo laisvės ir laimės ištekliais, kad tik kiti nekliudytų jam visais savo humaniškumo lobiais naudotis.

Toks beveik religinis tikėjimas žmogui pirmiausia pasireiškia mintijimo laisve. Žmogus nebesutinka, kad yra kokia nors nuo jo proto nepriklausanti tiesa, kurios jis negalėtų laisvai pasirinkti ar ją atmesti. Netiki, kad gali būti kokia nors tiesa, kuri galėtų taip jam prisimesti, kad jis turėtų jai pasiduoti, ar tokia tikrovė, su kuria susidūręs jo protas turėtų nusilenkti, ją pripažinti, kad ji nepriklauso nuo jo galvosėnos ir kad žmogui reikia su ja skaitytis. Pakartoju — modernus žmogus yra linkęs ir sakosi esąs laisvas mąstyti, ką tik panorėdamas, pripažinti tik tai, kas jam patinka, ir atmesti tai, kas jam nepatinka, nė kiek nesukdamas sau galvos, ar tai tiesa, ar klaida. Jo mintijimas ir visas gyvenimas turįs eiti tik jo paties keliu.

Šitokios laisvos minties ir iš jos nuosekliai plaukiančio elgesio šaltinis yra filosofinis *idealizmas*. Filosofinio idealizmo įtaka mūsų laikų gyvenimui yra be galo svarbi,

todėl reikia gerai į jį išžiūrėti ir jį suprasti.

Kas yra filosofinis idealizmas? Tai yra pažiūra, jog visa tikrovė, visa, kas yra, kas egzistuoja, yra tiktai idėjos, mintys. Visas pasaulis esąs tik idėjų ir minčių spiečius; jokios kitos šalia idėjų ir minčių tikrovės nėra. Nėra jokios kitos tikrovės, prie kurios protas ir mintys turėtų derintis, jei norėtų būti teisingos ir neklaidingos. Save kurianti mintis tik nuo savęs ir tepriklauso.

Iš tokios filosofinės galvosenos išsivystė moderniojo žmogaus psichologija. Ji nebesiskaito su tikrove, nuo jo nepriklausančia. Jis tepripažįsta tik savo pažiūras, savo dvasios padarus. O tačiau žmogaus išdidumas neįstengia sukliudyti tikrovei būti tokia, kokia ji yra — nepriklausoma nuo žmogaus galvosenos. Žmogus kartkartėmis stačia galva atsimuša į kokią kitą tikrovę, kurios jis visai nenori, apie kurią nė nesvajoja, kuri sutriuškina gražiausias jo svajones. Ir tai yra pirmasis moderniosios maišalinės viso blogio šaltinis.

Modernusis žmogus vis vaikosi idealios teoriškai išsivalvotos santvarkos, nepaisydamas esamos tikrovės. Jis nuolat sukalinėja dirbtinius rėmus, egzistuojančius tik popieriuje. Tipiškiausias čia yra gyvos žmonių bendruomenės socialinio gyvenimo tikrovės pakeitimas į dirbtinius, administracijų ir biurų išgalvotus mechanizmus — institucijas.

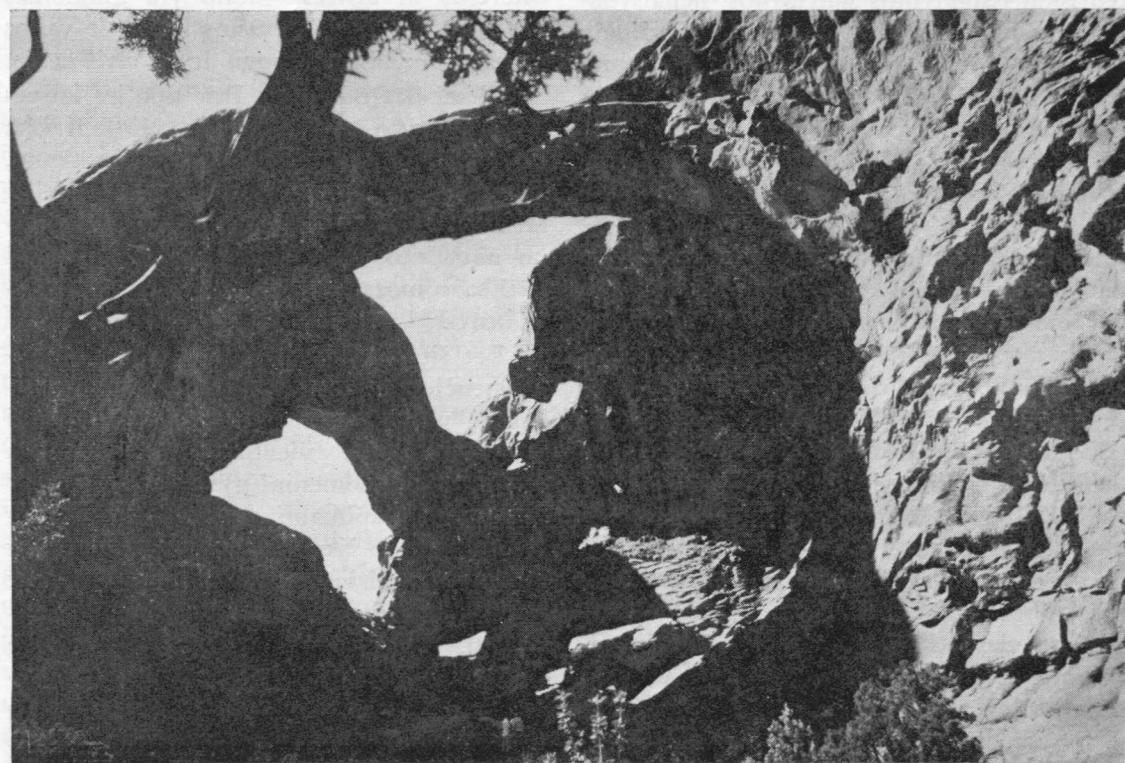
Kita idealizmo laisvos galvosenos išdava yra dingimas bet ko, kas būtų vieningai visų žmonių priimama, kaip visiems tikras dalykas, ir galėtų būti bendras civilizuoto gyvenimo pagrindas. Šita intelektualinė ir doktrinalinė krizė niekam nepripažįsta visiško tikrumo. O ar tai nėra raktas į visą dabartinės civilizacijos krizę? Žmonės susiskaldė į vienas kitam priešingas sistemas, mokyklas, partijas, ideologijas. Nebeturi jokio visiems bendro principo, jokios bendros kalbos, kuri įgalintų rasti tvirtą gruntą suprasti vienas kitą ir susitarti. Kai nėra to, žmonija virsta "Babelio bokštu", prie kurio statybos kiekvienas gieda savo giesmelę, nesuprasdamas kito. Jeigu jau nėra nuo žmogaus galvosenos nepriklausomos tikros, vi-

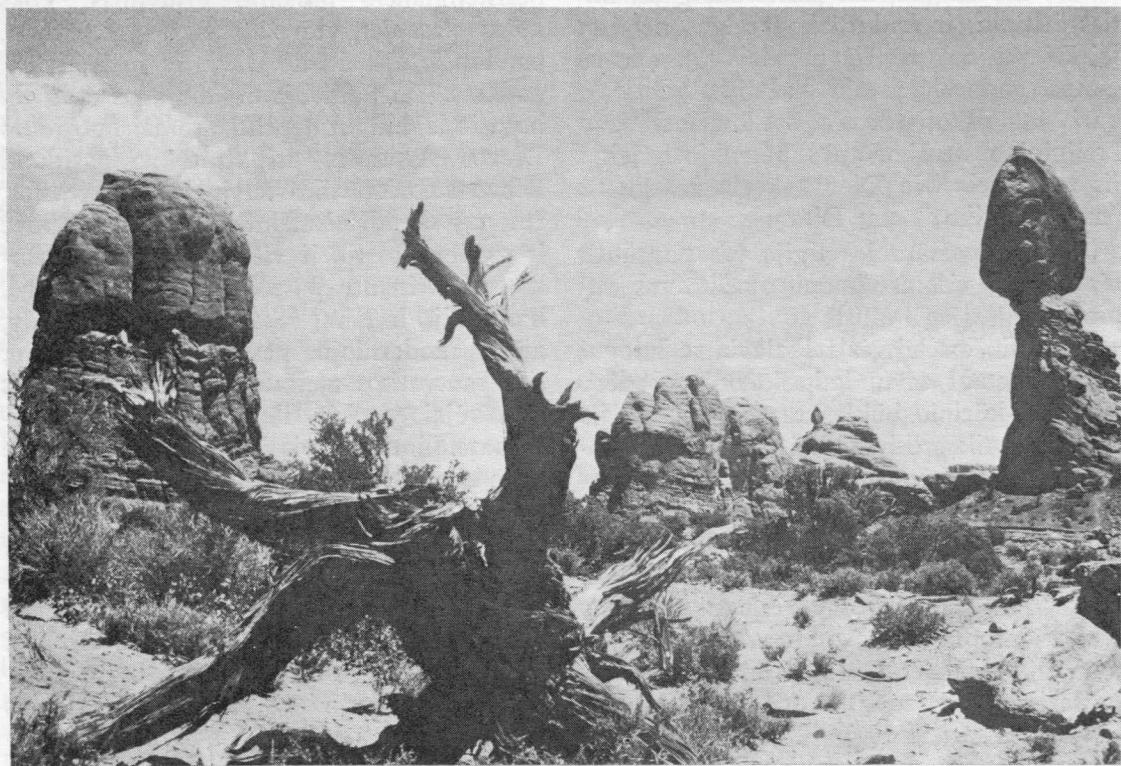
siems tos pačios galiojančios tiesos, jei kiekvienas gali galvoti, kaip jam patinka, tai žmonių mintys neišvengiamai taps vienos kitoms svetimos, dažnai nesuderinamos. Nebelieka jokios bendros bazės ką nors drauge nuveikti. Šitaip žmonija atsiduria idealoginiuose karuose, kurie dažnai pasibaigia kruvinais karais.

Yra dar ir kitokių filosofinio idealizmo realių atžalų, turinčių labai realių pasekmių žmonijos gyvenimui. Jei nuo žmogaus proto nepriklausoma tiesa nebepripažįstama galvojimo taisykle (kad protas turi prie jos derintis), tai kiekvienas galvos, kaip jam, jo interesams, įgeidžiams, instinktams, sentimentams ir aistroms bus naudinga, ar trumpiau tariant, kaip veiks jo nervai ir liaukos. Tai parodo, kaip filosofinis idealizmas mintį paverčia paprastu kūno organizmo padaru. O tai jau yra grubusis materializmas. Neva "dvasios" priimtose ideologijos bus tik interesų, išgeidimų, aistrų rezultatas, o neva ideologiniai karai bus tiktai kaukės užmaskuoti priešiškus egoistinius interesus ar aistras. Šitaip yra gimdomas pasaulis, kuriame įnirtusios kovos ir valios pamažu sunaikina žmogų ir jo civilizaciją.

Ir tai dar ne galas! Prie minties laisvės jungiasi antra modernaus pasaulio apraiška — atsisakymas paklusti dorovės įstatymui, jei tai nėra jo paties sąžinės vaisius, jeigu tai nepriklausytų nuo jo, bet būtų jam kieno nors kito uždedamas. Kiekvienas nori būti savo moralės autorius ir ponas ir pasirinkti tai, kas patinka.

Bet šitokiam nusistatymui įsigalėjus visuomenėje, ar nedingsta visos visų viensbalsiai priimamos moralinės taisyklės bei įstatymai, kurie vienodai tvarkytų visų žmonių bendruomeninį gyvenimą ir elgesį? Įsigali viską apimanti dorovės krizė. Pateisinami visokie iškrypimai, pasileidimai, net žudynės. Pateisinami visokie kriminalai ir net išgalvojamos naujos moralės jiems pateisinti. Jei kiekvienas turi teisę būti savo moralės autorius, kūrėjas ir ponas, tai kiekvienas susikurs tokią moralę, kokia jam, jo godumui ar aistroms bus parankiausia. Iš to kyla visuotinis doros sugedimas ir dingsta

net blogio pajutimo sąmonė. Interesų ir aistrų priešingumai pagaliau sukurs tokį pasaulį, kuriame žmogus žmogui bus vilkas, nors ir labiausiai civilizuotas.

Reikalavimas absoliučios neribotos laisvės žmogui galvoti ir elgtis, kaip jis pats nori, paliečia ir religiją. Žmogus nebenori sutikti, jog tiek jo egzistavimas, tiek visos jo galios bei tobulumai ateina iš Dievo, kad žmogus pats iš savęs neturi nieko. Todėl žmogus ima galvoti esąs laisvas neturėti religijos, o jei kokios dar ir laikosi, tai tik todėl, kad jis pats pasirinko ar susikūrė tokią religiją, kokia jam patinka, o ne kad kas nors jam būtų davęs iš aukšto. Ir religija jokių būdu nebėra tiesos reikalas. Geriausiu atveju ji yra žmogui savotiškas sentimentas, jausmas, emocija ar iš tėvų paveldėtas nemalonus bagažas, kuriuo jis jaučiasi galįs bet kada nusikratyti. Ar jis religingas, ar nereliginas, priklauso nuo to, ar turi "religinį jausmą", panašiai, kaip, ar kam patinka ar nepatinka muzika.

Dievas nebelaikomas pirmuoju tikrovės ir visa to, kas yra, net paties žmogaus, būties šaltiniu, ir kad nieko realaus nebūtų, jei Dievas nekurtų ir nepalaikytų. Dievas tampa, geriausiu atveju, kažkoks "idealas", kurį žmogiškoji dvasia susikurianti savo "religiniam sentimentui" patenkinti, jeigu jis tokį turi. Ne Dievas kuria žmogų, o žmogus susikuria sau Dievą.

Šitokia pažiūra į religiją yra pagrindinis raktas visoms žmonių pažiūroms suprasti.

Absoliučios laisvės reikalavimas žmogui kyla atmetant savo, kaip kūrinio, padėtį. Žmogaus-kūrinio būklė yra esminė, nes jis egzistuoja tik priklausomai nuo Dievo. Kodėl, pavyzdžiui, yra nuo mūsų nepriklausančių tiesų ir kurios mums prisistato, norim ar ne? (Tai gyvenimo faktas!). Todėl, kad ne mes daiktus sukūrėm. Daiktai yra tokie, kokius juos sukūrė kūrėjas Dievas, ir mums tenka juos pripažinti tokius, kokie jie yra (tai taip pat tiesa!). Šitokiu pažinimu ir pripažinimu nuo mūsų nepriklausančios tikrovės mes praturtinam savo inteligenciją. Pripažindami kad ir menkiausią vabalėlį to-

kį, koks jis yra, mes jau pripažįstame Dievą - Kūrėją, t.y. pasiduodame Dievui. Atsisakymas priklausyti nuo Dievo, mūsų Kūrėjo, logiškai verčia atmesti tiesą ir konsekventiškai atmesti absoliučią proto autonomiją, net ir patį idealizmą bei minties laisvę!

O kodėl turi būti nuo mūsų nepriklausomas ir mums užkraunamas moralinis įstatymas? Todėl, kad mes ne patys save sukūrėme. Mes esame tokie, kokius mus sukūrė Dievas. Jis davė mums žmogišką prigimtį, kuri gali visiškai išsiskleisti ir pasiekti savo tobulumą, tiktai eidama pagal Kūrėjo nubrėžtus planus. Negalime pasiekti savo prigimties laimės, klaidžiodami šunkeliais, o tik pasiduodami moraliniam įstatymui, jo autoriui Dievui. Atsisakymas priklausyti Dievui logiškai veda atsisakyti ir bet kokios absoliučios, visiems galiojančios moralės įstatymų.

Modernusis pasaulis savo esme dabar ir yra pasaulis be Dievo. Jis nesitvarko Dievo įstatymais. Visa šiandieninė krizė yra ne kas kita, kaip šitokio, be Dievo išsiversti besistengiančio pasaulio griuvimas. Toks mūsų pasaulis yra žmogiško pasipūtimo, bandančio apsieiti be Dievo ir jo įstatymų, padaras. Tai puikybės užsimojimas tapti tobulu ir laimingu, nepriklausomai nuo jokio Dievo. Atsisakęs pripažinti ir pasiduoti Dievo sukurtai tikrovei ir jos įstatymams, žmogus skaudžiai atsimušė į Dievo tikrovę ir tvarką, nes tik ji viena tėra tikroji tvarka, užtikrinanti pasauliui sklandžią eigą, harmoniją ir laimę. Štai ir turime, p. Zily, mūsų moderniojo pasaulio tiek minčių, tiek santvarkos maišalienę, kuria nei patys jo kūrėjai, visokie filosofai, sociologai, nėra patenkinti. Jie vis žada gerovę ir laimę kada nors ateityje.

Sutinku, kad žmogaus puikybė ir gedi-mas bei išsigimimas nėra tik moderniųjų laikų monopolis. Tai randame visais žmoni-jos istorijos laikotarpiais, nes jie buvo jau pačioje žmonijos pradžioje, buvo pirmoji žmonijos nuodėmė nepasiduoti savo Kūrė-jui. Čia demaskuotos blogybės randamos visose žmonių civilizacijose ir net krikščio-niškuose viduriniuose amžiuose. Modernių-

jų laikų pasauliui yra būdinga tai, kad jis tą išdidumą, tą savo reikalavimą absoliučios nepriklausomybės nuo savo Kūrėjo padarė savo civilizacijos viską valdančiu dėsniu-principu. Todėl ir moderniosios blogybės pasiekė aukščiausią laipsnį, nepaisant nuširdžių žmoniškų pastangų su jomis susidoroti, nepaisant visų turimų moderniausių mokslinių žinių ir technikos bei komunikacijos priemonių.

Norim ar nenorim, tenka pripažinti, kad pirmasis ir pagrindinis civilizuotam pasauliui fundamentas yra Dievo-Kūrėjo įstatymai. Jeigu žmogus nori vaidinti aukščiausią valdovą, jeigu jam nėra nei absoliučios tiesos, nei aukščiausios dorovės įstatymo, tai jis tampa savo aistrų, savo išdidumo, savo įgeidžių auka, o tai ir yra civilizacijos tizimas ir žmonijos išsigimams. Nepakanka kalbėti ir rašyti knygas apie "moralines jėgas" ar "dvasines pajėgas", jeigu jų šaltiniu laikysime tik žmogų. Tada lieka pagrindinė moderniojo pasaulio klaida — "aš galiu apsieiti be Dievo; žmogus yra visų, net ir dvasinių bei moralinių jėgų šaltinis".

Nepakanka kalbėti nei apie "žmogaus asmenybę", nes tas žmogus gali atsisakyti priklausyti nuo Dievo, nuo to vienintelio visų civilizacijų autoriaus, kurs yra ir žmogaus, ir visos visatos Kūrėjas, nustatęs jų labai būtinai reikalingus įstatymus bei reikalavimus. Visos pasisėkusios civilizacijos savo pagrindu turėjo Dievą ir jo įstatymus, ir žmogus jautėsi nuo jų priklausomas, o ne nuo kitų žmonių išsigalvojimų ir kaprizų ar jų brutalių jėgų.

Absoliutinis moderniojo pasaulio humanizmas gali įsikūnyti dvejopu pavidalu. Vienas būtų panašus į XVIII ir XIX šimtmečio humanizmą, pareikalavusį žmogui absoliučios nepriklausomybės ir suverenumo. Bendruomenė tada yra galima, tik visiems žmonėms laisvai susitariant. Tada turime visuomenę, tampomą, plėšomą į įvairiausias, net priešingas, puses, žiūrint, kur kokių žmonių interesai vyrauja. Tada dingsta "visuomenės labo" supratimas.

Šitokioje santvarkoje žmonės greitai pajunta negalį visur pasiekti ir laikytis savo

suverenumo. Tenka jungtis į kolektyvus. Neilgai truks, kol stipriau apsirūpinusieji pinigais ar ginklais primes savo valią silpnesniesiems ir ims jiems dominuoti. Ir taip iš neriboto laisvo individualizmo pereinama į kolektyvizmo diktatūrą. Geriausi čia pavyzdžiai — komunistiniai kraštai.

Galėtų ir turėtų būti visiems aišku, kad yra būtinai reikalingas už paskirus žmones ir už valstybių valdžias aukštesnis autoritetas, kurs nustatytų ir vienus, ir kitų teises bei pareigas. Kai to nėra, tai keli asmenys viską paėmė į savo rankas, prievartaudami kitus, arba valstybė tampa suvereni, absoliuti galybė ir savo piliečius išnaudoja, kaip paprastus savo galybės įrankius. Toks šiandien ir yra modernusis pasaulis. Jeigu juo esame nepatenkinti, tai reikia susirūpinti kurti naują civilizaciją ant kitokių pagrindų, o ne ant absoliučios idealizmo filosofinės laisvės — ką noriu, tai galvoju; kaip noriu, taip elgiuosi; kas man ką uždraus? Čia matau tik dvi galimybes: grįžti prie krikščionybės, kurią save moderniais vadinantieji atmetė, bet kuri visada yra jauna, visada pajėgi iškelti žmogų ir žmoniją į naujas kultūros bei civilizacijos aukštumas. Šiandien galima pajusti, kad ta kryptimi žmonija pradeda pamažėle orientuotis.

Kita galybė liekia marksizmas, kurs komunizmo pagalba žada ir stengiasi sukurti naują pasaulį. Dabartinio momento esminė problema ir yra atsistoti priešais šias dvi naujojo pasaulio galimybes ir apsispręsti, kurios visa širdimi griebsimės. Tos problemos neišsprendus, visos kitos problemos lieka beprasmiškos, tuščios, tikri akligatviai.

Matot, p. Zyly, koks ilgas išėjo mano atsakymas į gana trumpą Jūsų laišką. Bet nematau, kaip būčiau galėjęs tai padaryti trumpesniu laišku.

Jeigu Jūs skaitote prancūziškai, tai labai rekomenduoju perskaityti rimtą veikalą šiais ir kitais panašiais klausimais: Jean Daujat. "Le Christianisme et l'homme contemporain". Išleido Mame leidykla.

Ačiū Jums už pasitikėjimą!

kun. Jonas

ŠV. KAZIMIERO ŽYGIS Į VENGRIJĄ

KUN. KAZIMIERAS VAIČIONIS

Šv. Kazimiero motina Elzbieta Habsburgaitė, ankstyvoje vaikystėje tapusi našlaite, su savo broliu Vladislovu visą savo vaikystę ir jaunystę praleidusi Vengrijoje, prie to pietų krašto labai prisirišo ir jį pamilo, Vengriją laikydama savo tikrąja tėvyne. Lenkiją laikė lyg ir ištrėmimu, o dar labiau nemėgo šaltažiemės Lietuvos, tačiau, be galo mylėdama savo vyrą, važiuodavo su juo ir į Lietuvą.

Ir štai Vengrijoje miršta jos nepilnameitis brolis Vladislovas, Vengrijos karalius. Teisėtu sosto paveldėtoju tapo Elzbieta ir jos sūnūs. Vyriausias sūnus, 15-metis Vladislovas, jau buvo gavęs Čekijos sostą, todėl Vengriją turėjo tekti antrajam sūnui — Kazimierui. Motina, visa širdimi mylėdama Vengriją, rūpinosi, kad jos sūnus kuo greičiau užimtų Vengrijos sostą, kurį buvo pasisavinęs regentas Motiejus Korvinas. Jis buvo paprasto žemdirbio Jono Hunijado sūnus, labai gabus, sumanus ir narsus, pagarsėjęs kovose su turkais, kurie, 1453 metais užkariavę Bizantijos imperiją, užėmė Balkanus ir, nuolat puldinėdami Vengriją, rimtai grėsė visai Europai. Korvinas, spausdamas didikus ir remdamasis žemesniais luomais, sustiprino karaliaus valdžią, reiškėsi kaip patyręs politikas bei geras administratorius, mokslo ir meno globėjas, Vengrijos universiteto ir karališkosios bibliotekos įsteigėjas. Popiežiai jį rėmė, matydami jame suvienytos Europos vadą prieš mahometonų turkų grėsmę. Su tokiu galingu konkurentu šv. Kazimieras, vos 13 metų jaunuolis, turėjo varžytis dėl tradiciškai jam priklausančio Vengrijos sosto.

Korvino prispausti ir ekspropriuoti Vengrijos magnatai, pabėgę į Krokuvą, karaliui Kazimierui nedavė ramybės. Jie siūlė: "Padengsime išlaidas, tik siųsk savo sūnų žygiui prieš užurpatorių, kitaip kreipsimės į turkus". Motina Elzbieta, prisiminusi vaikystę prie saulėto Dunojaus krantų, net ašarodama skubina karalių. Pats kara-

lius Kazimieras, praktiškas vyras, atsiklausia lietuvių, kurie yra jo karalystės pagrindinė militarinė galia. Vilniaus didikai su Goštautais priešakyje griežtai atsisako: "Mums patiems, o ne vengrams reikia didžiojo kunigaikščio, juo labiau neprotinga tokį gabų jaunuolį, kaip Kazimieras, atiduoti svetimiems!"

Tačiau ir karalių masina karinga Vengrija. Kariškai tai būtų lyg antra Lietuva. Ją laimėjus, su čekais, kuriuos jau valdo jo vyriausias sūnus Vladislovas, su prikalbėtais lietuviais ir lenkais galima būtų turkams suduoti ne mažesnį smūgį, kaip kadaise kryžiuočiams prie Žalgirio. Juk už šitą idealą jo paties brolis Vladislovas žuvo ties Varna 1444 metais! Taigi, nepaisant popiežiaus Siksto IV per legatus įspėjimų bei atkalbinėjimų, praktiškasis, niekad nesikarščiuojantis karalius Kazimieras nepraktiškai surizikavo, galbūt daugiau paveiktas savo žmonos ir sūnaus romantikos.

Šv. Kazimieras, vos pradėjęs keturioliktus metus jaunuolis, kada prisiskaitytas ir išsvajotais žygdarbiais net ir sapnuojama, visu rimtumu, tiesiog tirpdamas iš dievobaimingos laimės, ruošėsi ne tiek šitam žygiui, kiek tolesniems — prieš turkus. Juk eis tais pačiais keliais, kaip jo idealizuojamas dėdė Vladislovas, žuvęs už amžinojo Valdovo — Karaliaus Kristaus garbę: "Gal žūsiu kankinio mirtimi... Persmeigtas ieties, sušuksiu savo pulkams: 'Pirmyn už Karalių Kristų, erškėčiais vainikuotą ir ietimi pervertą!' — sušuksiu ir mirsiu, o turkai bus nugalėti..."

Dažnai mūsų romantiškos svajonės ir šventi užmojai sudūžta, atsimušę į neromantišką, brutalią tikrovę.

Vargais negalais iš dažnomis vaišėmis ištuštintos kasos tėvas Kazimieras, lietuvių neremiamas, nusamdė 12 tūkstančių kareivių, įvairių tautybių bastūnų, ir 1471 metų rudenį, spalio 2 d., žygiui netinkamu lietingu laiku, vadovaujant Petrui Duninui ir ki-

tiems nusigyvenusiems vengrų ponams, neturintis nė 14 metų, ne tiek prie kardo, kiek prie maldos ir eilių pratintas berniukas Kazimieras skelbia karą Korvino Vengrijai tokiu atsišaukimu:

“Ne trokšdamas atimti kam kitam priklausantį sostą, ne ketindamas siaurinti Vengrijos piliečių teises; norėdamas ne prislėgti juos, o apginti visą tautą nuo priešų priespaudos, stiprinti laisvės papročius ir saugumą Vengrijos karalių, kurių kraują paveldėjome, pasiryžę pašalinti tironiją, įvesti teisingumą, tautą padaryti laimingą, kad ji išlaisvinta ir Jogailaičių jėgomis paremta, galėtų apsiginti nuo turkų, — skelbiu karą, kaltindamas uzurpatorių Motiejų Korviną, kad jis:

- 1) atidaro vartus didžiajam vengrų priešui, kuris kėsina į Vengrijos kraštą ir išvaro piliečius į Turkijos nelaisvę;
- 2) lengva širdimi menkai gina valstybę, su kuria jo nejungia joks prigimties ryšys”.

Kazimierui atžygiuojant į Vengriją, su manus ir patyręs Korvinas pirmiausia nusiaubė pakraštinių sričių dvarus ir gyventojus, palikdamas Kazimiero kariuomenę be galimybės apsirūpinti maistu. Per savo agentus su kai kuriais Kazimierą lydinčiais vengrų ponais jis susitaikino, kiti poniukai emigrantai patys nuo Kazimiero pabėgo. Išalkusius ir be algos murmančius samdytuosius kareivius bei jų vadus Korvinas demoralizavo papirkimais ar juos už didesnę algą pats nusišamdė. Galop, atsiuntęs savo pasiuntinius pas lenkus, pašaipiai pareiškė: “Su vaikais aš nekariausiu!” Tuo pačiu metu Europos sostinėse per savo pasiuntinius bei agentus skleidė paskalas ir pašaipas apie abu Kazimierus — tėvą ir sūnų, taip kad jų dar nebaigtas žygis jau tapo karalių bei didikų dvaruose pajuokos objektu, linksmų anekdotų tema. Visi juokėsi, kaip vienas vengrų vyskupas su 200 raitelių atjojęs pasveikinti naujojo karaliaus, bet apsidairęs, susipratęs ir, nebaigęs sveikinimo Kazimierui, su likučiais dar nepabėgusių kareivių grįžęs pas Korviną, kur atradęs ir anuos kareivius jau Korvino rikiuotėj.

Kazimieras nežygiuoja į Korvino sostinę, bet į Nitros pilį, kuri be karo atidarė vartus į miestą su ištuštintais aruodais. Laikomasi Korvino taktikos: “Su vaikais nekariaujama”.

Jaunasis Kazimieras, pajutęs, kad gausi Korvino kariuomenė jau supa Nitrą, palieka ten 4000 kareivių Povilo Jasinskio vadovybėje, o pats su kitais pulkais traukiasi į Rozenbergą, į galingą Komarovskio pilį. Tasai, jau prieš dvejus metus perėjęs į Korvino tarnybą, suvedžiojo Kazimierą, žadėdamas jam Olovos, Liptavos ir Grodeko pilis. Bet Kazimieras suprato klastą ir pasitraukė į Lenkijos pasienį. Vos ne vos prasimušęs iš apsupimo, grįžo į Lenkiją iš Nitros ir Povilas Jasinskis. Karalaitis su ištirpusios samdinių kariuomenės likučiais gėdijosi grįžti į Krokuvą, tad apsistojo Dobšicuose, iš kur rašinėjo laiškus į Europos karalių dvarus savo giminaičiams, atšaukinėdamas Korvino platinamus pašaipius gandus apie jo “zuikišką bailumą”. Pavyzdžiui, 1472 m. sausio 30 d. iš Dobšicų jis savo nepilnamečiam pusbroliui imperatoriui Frydrichui III rašė: “Stojus žiemai, teko sustabdyti karą ir su kariuomene sustoti Nitros pilyje. Bet čia dėl gresiančio maro ilgiau būti negalėjau, buvau priverstas pasitraukti. Priešo nebijoju ir norėjau su juo susigrumti.

Bijodamas Dievo, pasitikėdamas savo reikalo teisingumu, ilgesnį laiką lūkuriavau. Kadangi nebuvo galima kariuomenės palikti vienoje pilyje, kurioje ir maisto būtų pritrūkę tokiam dideliame būriui, kariuomenę išskirsčiau ir ją apgyvendinau kitose pilyse. Sustiprinę įgula Nitrą, nuvykome į Petro Komarovskio pilis, Liptavos ir Grovos grafystes, kurios stovėjo mano pusėje. . . O kadangi ir Liptavos apskritis nebūtų galėjusi tiekti reikalingų atsargų, o man, likusiam čia su maža kariuomene, būtų grėsęs pavojus, buvau priverstas keltis į derlingesnes apylinkes. Dievo padedamas neketinu čia ilgai pasilikti. Siek tiek saulei pakilus ir atėjus karo veiksmams palankesniam pavasario metui, grįšiu į Vengriją baigti pradėto reikalo”.

Bet ir vaikui galop atsivėrė akys. Jis suprato visą savo padėtį. Į Dobščius atvykus tėvui, keturiolikos metų karo vadas, pralaimėjęs karą be karo, apkabina tėvą ir graudžiai pravirksta. Pravirksta ir tėvas, kuris dėl savo klaidos padarė tiek skausmo savo mylimiausiam sūnui.

— Niekis, sūneli, vėl surinksim gausenę kariuomenę, sutelksim lietuvių pulkus, matysi, kaip...

— Ne, brangusis tėveli, aš nebenoriu karaliaus vainiko... Nebežygiuosiu į Vengriją...

— Nenori Vengrijos, gerai. Ten pasiųsiu Joną Olbrachtą, o tu būsi mano pavaduotojas; kai numirsiu, tu būsi Lenkijos ir Lietuvos karalius.

— Ne, tėveli... aš gal pirmas numirsiu, aš nenoriu matyti tamstos mirties, brangusis mano tėveli.

— Gerai, jau gerai... tiktai nusiramink, nebeverk...

— Tėveli, nuvykime į Čenstakavą, aš noriu prisiekti Dievo Motinai.

— Gerai, sūneli, nors ir ryt važiuosim, tiktai nusiramink...

Atvyksta į Čenstakavą du kilmingieji piligrimai visai ne laiku, nelauktai, žiemos metu. Miestelis ir vienuolynas sunerimo, nustebo. Kas tai? Karalius ir princas pėsti, tokiu metu. Bet nelaimingasis princas nieko nemato ir negirdi, tiktai žvelgia į pajuodusį nuo rūpesčio ir skausmo, nuo meilės ir kančios Meilingosios Motinos veidą; mato tiktai jos Kūdikelio žvilgsnį, smingantį į jo, jaunuolio, verkiančią širdį, iš kurios išsilieja malda:

— Meilingiausioji Madona, mano Karaliaus ir mano Viešpaties Jėzaus Kristaus Motina! Prie Tavo kojų aš sudeu Vengrijos, Lenkijos, Lietuvos ir kiekvienos Jogailaičių karūnai priklausančios šalies vainiką. Aš, erškėčiais vainikuotojo mano Sinjoro nevertas tarnas, niekad nebeliesiu žemiškos valdžios vainiko. Padaryk mane, Meilingoji Madona, karaliumi mano paties kūno ir mano minčių karalystėje. Apvainikuok mane vainiku amžinos skaistybės, kurią Jūsų ir

Jūsų Sūnaus akivaizdoje prižadu ir prisiekiu. Amen.

Po priesaikos princas Kazimieras atsikėlė ramus, nušvitęs, suvyriškėjęs. Atsiklaupė prieš altorių pravirkdytas vaikas, o atsis-tojo pilnas naujų pasiryžimų jaunuolis, lieknas, kaip lelija, dvasiniu šypsniu pražy-dęs, tartum angelo sparnų keliamas aukštyn.

Nustebino tėvą jo pasikeitimas, staigus, nuostabus, vyriškas rimtumas.

— Tai kur dabar, sūnau, gal į Krokuvą grįšime?

— Ne, tėve, grįšiu į Dobščius ir su jaunesniaisiais broliais toliau tęsiu mokslą.

Ir, pats sau pritaikęs griežtą vienuolišką režimą, nenukrypdamas nuo dienotvarkės, mokosi dar trejus metus iki 1475 metų, t.y. iki 18-tųjų savo amžiaus metų.

Kasdien anksti keltis, pačiam sutvarkyti patalynę, praustis, rengtis, melstis dalyvaujant kasdieninėse Mišiose. Paskui pusryčiai, pamokos iki pietų. Pietūs, popietinis muzikos bei dainų klausymasis arba dainavimas, giedojimas, grojimas instrumentais, ir vėl pamokos iki vakaro. Prieš vakarienę praktinė iškalbos pamoka, vakarienė, poilsis.

Trejus metus su jaunesniaisiais broliukais drausmingai studijuodamas, mokosi karaliauti sau, valdyti savo anksti subrendusį kūną, maištaujančius jausmus ir mintis. Iki 18 amžiaus metų visiškai subręsta ir dvasia, skleisdamasis visomis dorybėmis. Suklestėjo tyrumas, savitvarda, neturto meilė, meilumas, antgamtiškai šventas mandagumas, darbštumas, jautrumas vargingiems žmonėms — žodžiu, visa ta naujoji, paties atrastoji karalystė, pilna dvasinių kovų, gausi džiaugsmingų pergalių.

(Iš Lietuvoje išleisto 1984 m. katalikų kalendoriaus).

■ Popiežius Jonas Paulius II, skrisdamas į Aziją, Fairbanks mieste, Aliaskoje, susitiko su prez. Reaganu; grįžtančiu iš Kinijos. Prezidentas pažadėjo pasiųsti savo atstovus į Vatikaną pasitarti dėl teikiamos paramos, siekiant palengvinti skurdą ir alkį pasaulyje. Fairbanks mieste popiežius atvirame automobily aplankė minią žmonių. Šia proga pagyrė Aliaskoje veikusius misionierius.

Vėžys, širdis, meilė, gydytojas, ligoninė ir... antroji vienvietė (III)

Vytautas Kasniūnas

Valgant naktį piečius, kalbos apie ligas tęsėsi toliau.

— Ši vakarą aš norėčiau pavadinti "Žmogaus gyvenimo seminaru", — įsiterpė į kalbas dainininkė Paštukaitienė, — ir norėčiau. . .

— Matote, kaip moterys greitai keičia savo nuomonę, — neleidęs jai baigti sakinio, pertraukė Juozaitis. — Prieš kelias valandas protestuodama sakei, jog mūsų kalbos tave nuvedė į mirusiųjų koplyčią, o dabar atrodo, lyg rengiesi tostą pakelti.

— Jei moterys nekeistų savo nuomonių, pasaulyje nebūtų pažangos, — pusiau dainuodama atkirto solistė. — Kas gi valdo pasaulį, jei ne moterys? Pradžioje aš maniau, kad pokalbis vyks "sakė-pasakė" plepėjimo rėmuose, bet dabar išgirdau visai ką kita. Ačiū Ninai, seminaro vedėjai, ir lektoriams. Geresnių kalbėtojų nesurasi: kunigas, gydytojas, advokatas, žurnalistas, sociologas, inžinierius, mokytojas ir dar. . . ir dar kiti, — dairydamosi aplink, skaičiavo svečių profesijas. — Tad ir siūlau už seminaro vedėją Niną bei lektorius pakelti tostą.

— Ačiū už tarnybinį pakėlimą, — šypsodamasi padėkojo Nina. — Paauskštinta pareigose, noriu pakartoti Kazėnienės klausimą daktarui: ar verta ligonį hemoterapijomis gydyti toliau, jei operacijos metu randamas vėžys, kuris vadinamas termininiu?

— Aš pirmiausia pasakysiu, ką aš darau savo praktikoje. Jei vėžys yra išsiplėtęs, užėmęs daugelį vidaus organų, jei, kaip įprasta sakyti, "atidarė ir uždarė", padarius, ką galima tuo atveju daryti, patariu ligonio šeimai nedaryti ligoniui hemoterapijos. Žinoma, tokį sprendimą darydamas, pasitariu su dviem ar trimis chirurgais, vėžio ligų specialistais.

— Visi taip sako, bet mažai kas taip daro, — įsiterpė Nina.

— Griebiamasi šiaudo, norint pratęsti ligonio dienas ir valandas, — patraukęs pečiais, atsakė gydytojas.

— Ligoninės ieško uždarbio, — įsiterpė sociologas. — Atsiprašau, daktare, bet yra ir gydytojų, kurie ieško pinigų. . .

— Gydytojai ir ligoninės daro tyrimus, nori ligoniui padėti, jei ne išgydyti, tai bent pratęsti gyvenimą. . .

— Mano tėvas mirė vėžio liga, — pradėjo gana karštai kalbėti Šalčiuvienė. — Pasakysiu atvirai: ji kankino ir čiulpė pinigų, kiek tik įmanydami. Kai padarė jam operaciją, chirurgas pasakė, kad gyvens apie šešis mėnesius. Paklaustas, ką daryti, jis garbingai atsakė: "Jei tai būtų mano tėvas, nieko nedaryčiau, padėčiau, kiek galima, tik vaistais. Pasitarkite su kitais specialistais". Specialistai labai gražiai pakalbėjo ir patarė duoti hemoterapiją. Po tų vadinaujamųjų "trytmentų" parsiveždavau tėvą iškankintą ligonį. Žiūrėk, po to atsigauna, sustiprėja, bet tuoj ir vėl labai pablogėja. Taip iškankintas, išgyveno lygiai šešis mėnesius — taip, kaip po operacijos chirurgas sakė. Kai nuėjau pas chirurgą sumokėti paskutinių sąskaitų ir padėkoti už operaciją bei patarimus, jis pasakė, kad viskas buvo daryta be reikalo. Naujos kasos ir kepenų neįdėsi. O mūsų santaupos išdulkėjo, ligoninės praturtėjo. . .

— Panašiai buvo su Bružikiene, — pradėjo Kazėnienė, — chirurgas po operacijos jai tą patį pasakė ir patarė, jei nori, pasitarti su kitu chirurgu. Tam pasiūlius hemoterapiją, ji atsisakė, nes ir trečias gydytojas patarė nieko nedaryti, juk padėtis beviltiška. Ji taip pat išgyveno šešis mėnesius, kaip

buvo chirurgo pasakyta. Per tą laiką ji aplankė savo vaikus, anūkus, draugus, pardavė namus, parašė testamentą. Buvo du kartus ligoninėje po kelias dienas prieš mirtį.

— Kiek žinau, ji buvo dar jauna? — paklausė šeimininkė.

— 52 metų amžiaus.

— Kaip ji visa tai pergyveno?

— Aš ją aplankiau tuoj po operacijos. Gydytos jai viską pasakė. Ji man visa tai gana ramiai pakartojo.

— Ji nebuvo "bažnytinė". Nemačiau niekad jos su vyru bažnyčioje, kai dar buvo sveika, kai vyras buvo gyvas.

— Jos tėvai, kiek žinau, labai religingi, bet ji pasidavė vyro valiai. Aš jai patariau, kad pasikalbėtų su ligoninės kapelionu. Kitą kartą aplankiusi pasakiau, kad, būdama jos vietoje, važiuočiau į Liurdą ar Fatimą. Paprastai ji buvo labai nekalbi. Sunku buvo iš jos ištraukti žodį, nors šiaip buvo sociali, maloni, bet tada ji kalbėjo daug. Pasakojo apie savo gyvenimą, vaikus, kurie jai daug širdies skausmo darė. Vaikai prisimindavo motiną tik tada, kai reikėdavo pinigų. Grįžtant prie tikėjimo ir religijos, ji man pasakė, jog labai norėtų turėti mano tikėjimą. Po to aš supratau, kad ji nenori su manimi tuo klausimu kalbėti.

— Sako, kad prieš mirtį paprašė kunigo.

— Vis geriau vėliau, negu niekad.

— Grįžtant prie mano tėvo ligos, noriu pasakyti, kad mes nesakėme, jog jo vidaus organai vėžio apimti. Net nesakėme, kad rado vėžį. Ir jis niekad to žodžio nebuvo minėjęs. Ar jis suprato, nujautė — nežinojome. Kad daromos hemoterapijos, tai sakėme, jog norima apsaugoti nuo galimų skaudulių. Šiaip jis gyveno viltimi, kad pasveiks.

— Ar jis buvo parašęs testamentą? — paklausė advokatas.

— O taip, testamentą buvo palikęs.

— Labai didelis nuošimtis vyresnio amžiaus žmonių vengia paruošti testamentą. Milijonus prarandame, atiduodami savo santaupas svetimiesiems. Jei, būdamas sveikas, testamento neparuošia, tai susirgęs dar sunkiau prikalbamas. Atrodo, lyg jis pada-

Jaunimas

Mergaitėms neapsimoka siekti profesijų, nes jų vieta vis tiek bus šeimoje

(Jaunimo konkurse premijuotas rašinys)

Ramona Steponavičiūtė

Vyrams gyventi dvidešimtojo amžiaus Amerikoje nėra lengva. Jie dažnai yra priversti labai atsargiai apsvarstyti kiekvieną žodelį, ištartą išbalusiomis lūpomis, ir kiekvieną veiksma, atliekamą drebančia ranka. Kas yra tas baisus sutvėrimas, kurs yra pajėgus taip stipriai paveikti kitais atvejais stipraus proto ir tvirtos širdies žmogų? Tas pavojingas žvėris — tai moteris. Tik padarykite vieną klaidą kalboje ar elgesyje, ir būrys moterų, mosuodamos iškabomis ir rei-

rytų sutartį su mirtimi. Baiminasi, lyg maži vaikai, nenori išduoti paslapties, kiek turi turto ir santaupų. Sovietai tuo džiaugiasi ir kraunasi kapitalą.

— Spaudoje skaičiau, kad kas trečias ar ketvirtas žmogus šiais metais mirs nuo vėžio, — baimingai akis išplėtusi, kalbėjo Kazėnienė. — Širdies ligos grubiai šienauja ir į mirties kluonus krauna. Yra tikrai baisi ta vėžio liga. Kenčia ligonis skausmuose, kenčia artimieji, mažai ką galėdami sergančiajam padėti. Ar nereikėtų iš anksto pasiruošti, kaip šią ligą priimti ir kaip galėtų artimieji ligoniui padėti?

Kazėnienėi kalbant, atrodė, lyg žaibavo jos akys, drebėjo lūpos...

Klausytojai giliai atsiduso, susimąstė ir atrodė, lyg staiga visi ims kalbėti.

(Bus daugiau)

kalaudamos "Lygių teisių moterims!", jus apsupa. Taigi yra tiesiog nesaugu nei vyrui, nei moteriai viešai išreikšti savo nuomonę apie šitokią temą: "Mergaitėms neapsimoka siekti profesijų, nes jų vieta vis tiek bus šeimoje". Tačiau aš, jausdamasi šiek tiek drąsi ir dar trupučiuką kvailoka, apsiėmiau nagrinėti šį klausimą. Mano atsakymą bus galima daug lengviau suprasti, jeigu ji padalinsiu į dvi lengvai išskiriamas dalis ir jeigu šias dvi dalis atskirai išaiškinsiu.

Mergaitėms neapsimoka siekti profesijų. Kam rūpintis karjera, kai didelis vyro "ego" jam dažnai neleidžia pritarti žmonos darbui arba pripažinti, kad ji uždirba daugiau negu jis. Dėl to vyrai moka dideles sumas universitetuose, nervinasi, prakaituoja, nemiega naktimis kokius šešerius ar aštuonerius metus, kad įsigytų magistro laipsnį ar doktoratą. Kuo aukštesnis mokslas, dažniausiai būna ir didesnis atlyginimas. Vyrai dirba nuo aštuonių iki penkiolikos valandų kasdien, penkias ar šešias dienas per savaitę, apie penkiasdešimt savaičių per metus. Ir senesnės, ir naujesnės statistikos rodo, kad tokiomis įtemptomis darbo ir namų sąlygomis vyrų kraujo spaudimas būna aukštesnis negu moterų, yra didesnė galimybė vyrams negu moterims gauti širdies priepuolį ir anksčiau mirti. Ar protingą moterį gali patraukti toks likimas? Kam kentėti? Žmonos gali ramiai sėdėti namie, važiuoti į miesto centrą pirktis, pasikviesti draugių arbatėlei, pasakyti šoferiui nuvežti Marytę ar Jonuką į mokyklą, į skautus ar ateitininkus, susipykti su virėja arba tarnaitė, išskristi į Jamaiką, Šveicariją ar Prancūziją atostogų, vykti su vyru į kompanijos balių su nauju juodu brangių kailių paltu ir trijų tūkstančių dolerių originalia suknele — tai gyvenimas!

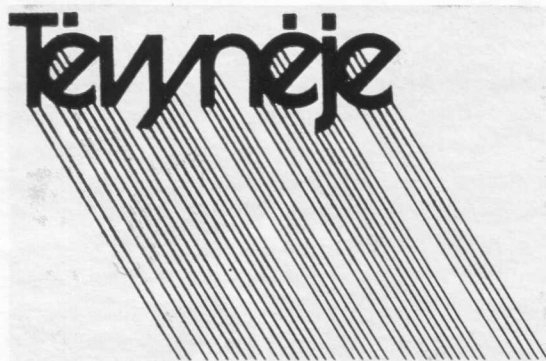
Moterų vieta yra šeimoje. Šio sakinio aiškinti visai nereikėtų. Žinoma, kad ir situokus, ir neištekėjus moteris priklauso prie šeimos, važiuoja pas gimines, ir jos pas ją švenčių proga, ji nebūna apleista ir užmiršta. Aš net tikiuosi, kad, jeigu turėsiu vaikų, jie mane vadins *mama*. Be to, motinos privalo daugiau dėmesio kreipti į vai-

Ramona Steponavičiūtė.

kus, nes tėvai neturi laiko. Vyrams laisvalaikui lieka pusantros dienos per savaitę, per kurią snaudžia arba žiūri futbolo rungtynių per televiziją, ir dar dvi savaitės atostogų, per kurias atidėti darbai kieme ir aplink namą nuvargina, o vaikai varo iš proto. Šiuo metu reikalingas elementas yra žmonos kantrybė.

Galbūt daug kas nesutiks su mano nuomone. Gal mano paminėti vaizdai per daug idealistiški, net vaikiški, beveik pasakiški. Tačiau primenu, kad rašau labai atvirą hipotezišką temą. Aš spėju, kad tik dėl šių ar panašių priežasčių moteriai tikrai neapsimoka siekti profesijos, jeigu vyras žada ją taip puikiai, kaip čia papasakota, aprūpinti. Bet yra keletas išimčių. Pavyzdžiui, jaunai porai dažnai trūksta pinigų, ji turi daug skolų, o vyro uždarbio neužtenka. Ar žmona turėtų jam padėti? Ar jos laukia geresnis atlyginimas už daug iš jos reikalaujantį

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

LIETUVOS LAZDYNAI — PAVASARIO PRANAŠAI

Geltoni žirginiai, kaip maži varpeliai, supasi ant lazdynų. Sunku yra išgirsti jų skambesį, tačiau pamatyti pavasarinių lazdynų spalvotumą gali kiekvienas. Kai tirps-

darbą? Ar aukštesnis mokslas ir sudėtingesnis pasiruošimas jai padėtų? Kas atsitinka Aiškutei ir jos trims vaikams, kai Grožvydas tampa invalidu? Ar vyrai dažnai nemiršta anksčiau negu žmonos? Ar skyrybos negali padalinti šeimos? Kažin ar nenusibosta vyro pinigus taip nerūpestingai leisti? Aš mielai tapčiau savanore tokiam bandymui. Ar nepradeda moteris nuobodžiauti, ar neima domėtis savo minčių ir talentų lavinimu? Ar poros intelektuališkas lygumas nepatobulina vedybų? Ko neištekėjusios tikisi iš gyvenimo? Ar kad priglaustų koks giminaitis? Ar jos turi pasirinkimą? Tiesa, netekėjusi moteris gali stoti į vienuolyną, bet ar tai nėra profesijos pasirinkimas? Ar neišsimokslinusi, tinginė moteris yra naudinga lietuviškai veiklai? Pagaliau kas skiria žmogų nuo gyvulio? Ar ne protas ir vertingas darbas? Ar nėra Dievo įžeidimas nepasinaudoti Jo duotomis dovanomis? Ar nėra Jo meilės atmetimas neklausyti Jo įsakymų? Jei, pagal mūsų tikėjimą, Dievas nesipriešina moters žmoniškumo išsireiškimui, kas drįs tai daryti? Paprotys? Jis gali būti labai svarbus žmonijos ir tautos turtas, bet gali būti ir pavojingas žvėris.

tant sniegui oro temperatūra šiek tiek atšyla, lazdynų geltoni varpeliai, tarsi sujudinti nematomos rankos, ima žerti aukso dulkes.

Lazdynas—ne vienintelis pavasario pranašas Lietuvoje. Beveik vienu metu žydi šalpusnis ir baltalksnis. Organinės gamtos reiškinių tyrinėtojas, Lietuvoje pradininkas, prof. Stasys Nacevičius nustatė: jei pirmas pražysta lazdynas, o vėliau baltalksnis ir šalpusnis, reikia laukti šilto pavasario ir palankaus šėmės darbams rudens. Jeigu pirmasis pražysta baltalksnis — pavasaris bus nepastovus, o vasara vėsi ir lietinga.

Girios, kaip rašė Simonas Daukantas, lietuviui buvo ne tik pirmąja pastoge ir užuovėja nuo žiauraus oro, bet ir klėtimi visų turtų. Jaunimas, per petį persimetęs drobės maišelį, rankoje kartį šakoms lenkti, per ražienas, gelstančius atolus, eidavo į lazdynų kalnelius. Jie eidavo ne šiaip sau pasmaguriauti, bet eidavo pasirinkti riešutų žiemai. Kokios gi šventės be riešutų?

Prieš Naujuosius metus išdžiovintus riešutus savaite palaikydavo tarp samanų arba rūsyje tarp bulvių ir riešutų. Branduoliai vėl išbrinkdavo, o lukštas pasidarydavo minkštas ir trapus. Jaunimas, prisipylęs kišenės tokių riešutų, eidavo "likuoti". Tai senas paprotys, teikdavęs daug džiaugsmo. Reikėdavo ispėti saujoje laikomų riešutų skaičių — porinis ar ne: lika ar četa.

Šiandien didžiausias Lietuvoje kultūrinių lazdynų rinkinys auga Vytėnuose, Nevėžio slėnyje. Lazdynai yra parkų puošmena. Nemažai lazdynų aplink savo sodą buvo pasodinęs Petras Taresenka, žinomas istorikas. Jo lazdynų rinkinyje buvo 28 veislės.

Vilniuje 1983 metų rudenį įvykusioje "Rudens gėrybių" parodoje, buvo ir riešutų, kurie pavadinti "Puntukas". Šie riešutai yra pirmoji Lietuviška kultūrinių lazdynų veislė. Šią veislę išaugino Lietuvos žemės ūkio akademijos docentas V. Paukštė. "Puntukas" prilygsta geriausioms Vakarų Europos kultūrinių lazdynų veislėms. Kai kuriuo atžvilgiu jie dar geresni, nes yra ištvermingesni, stambesni ir gerai užpildo kevalą.

Pasauliniu pramonės lazdynų kultūros centru laikoma Turkija,

Kiekvieną pavasarį žydi lazdynas. Ūkininkas klauso, ką skambina jo žirginėliai? Gal saulėtas dienas, ilgą ir giedrą rudenį?

LIETUVOS ŽURNALISTŲ RENGINYS

Gegužės 5 d., pažymint Spaudos dieną, Vilniuje, Vingio parke, įvyko "Spaudos šventė". Tą dieną Vingio parkas tapo lyg didžiulė redakcija po atviru dangumi. Parke įsikūrė daugelio laikraščių ir žurnalų bei redakcijų kioskai.

Nuo pat ryto Vilniaus gatvėse pasirodžiusios senovinės karios su šaukliais kvietė vilniečius ateiti į Vingio parką ir dalyvauti šventėje.

Ižanginiu žodžiu šventę pradėjo Lietuvos žurnalistų sąjungos valdybos pirmininkas, "Tiesos" laikraščio redaktorius, A. Laurinčiukas.

Buvo įteikti V. Mickevičiaus-Kapsuko premijų 1984 m. laureatų diplomai bei dovanos. Jaunojo žurnalistų dovana buvo įteikta Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto žurnalistikos ketvirtojo kurso studentei I. Žiemvitei.

Su švente žurnalistus pasveikino patys jauniausieji "Genio" žurnalo skaitytojai — Vilniaus miesto moksleiviai. Susirinkusius žiūrovus nustebino senovinių automobilių paradas, madų demonstravimas ir į aikštę nusileidę parašiutininkai. Parašiutininkai su savim atgabeno šviežius "Vakarinių naujienų" laikraščius. Susirinkusieji plojimais palydėjo į padangę kylančius balandžius. Šventės dalyviams koncertavo "Trimito" orkestras.

Lietuvoje šiandien išleidžiama 170 pavadinimų laikraščių ir žurnalų, kurių vienkartinis spausdinamų vienetų tiražas viršija 4 milijonus.

PAMINĖTA KOMPOZITORIAUS J. KARNAVIČIAUS GIMIMO 100-OSIOS METINĖS

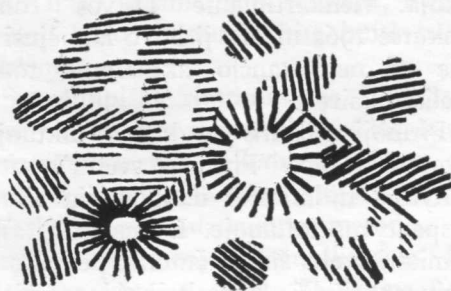
J. Karnavičius gimė Kaune. Vilniuje įsigijo vidurinį išsilavinimą. Mokėsi skambinti fortepijonu ir smuikuoti. 1908 m. Peterburgo universitete baigė teisę. Pašaukimo vedamas, studijavo dainavimą ir kompoziciją konservatorijoje pas N. Rimskį-Korsakovą, A. Glazunovą, J. Vytuolį ir kitus to meto žymiausius kompozitorius. Baigęs studijas, pakviečiamas dėstyti teorinių disciplinų Peterburgo konservatorijoje. Konservatorijoje jam suteikiamas profesoriaus laipsnis.

1927 m. J. Karnavičius grįžta į Lietuvą. Pradžioje Kauno dramos teatro muzikinės dalies vedėjas. Groja altu Valstybės teatro orkestre, vėliau Kauno konservatorijos profesorius. Savo paprastumu ir nuoširdumu išsiskiria iš kitų profesorių. Labai mėgstamas studentų.

J. Karnavičiaus kūrybinis palikimas gan didelis. Pluoštas kūrinių fortepijonui, kelios pjesės smuikui, poema violončelei su fortepijonu. Aštuoni romansai balsui su P. Selio žodžiais. Du kvartetai styginiams instrumentams, simfoninės poemos "Ulalume" ir "Ovalinis portretas", parašytos pagal E. Po eilėraščius. Kompozitoriaus kūrybinį kelią vainikuoja dvi operos — "Gražina" ir "Radvila Perkūnas".

J. Karnavičiaus gimimo sukakčiai skirtame koncerte Lietuvos valstybinėje filharmonijoje solistė G. Apanavičiūtė padainavo tris arijas iš operos "Gražina". E. Kaniava padainavo "Jaunojo bajoro" dainą. Programoje dalyvavo A. Juozėno vadovaujamas Lietuvos aklųjų draugijos kamerinis choras. Filharmonijos simfoninis orkestras koncerto pradžioje atliko operos įžangą.

Simfoninė poema "Ovalinis portretas" sulaukė premjeros, tik praėjus daugiau kaip 55 metams. Ši poema buvo atlikta šiame koncerte. Simfoniniam orkestrui su dideliu įkvėpimu dirigavo M. Dvarionaitė.

Knogos

Premijuotasis A. Rūtos romanas "Pirmieji svetur—Išstumtųjų dalia"

Jurgis Gliuda

Trisdešimt trečiajame "Draugo" dienraščio romano konkurse premijavus Alės Rūtos romaną "Pirmieji svetur—Išstumtųjų dalia", šauni, produktyvi rašytoja sugrįžta į romano laureatės poziciją. Tame pat konkurse 1955 metais buvo premijuotas jos stambus romanas "Trumpa diena". Tasai buitinis romanas buvo belestristinė šviežiena dėl kalbos tarmiškumo, dėl siužeto ir idėjiškumo.

Literatūriniame išeivijos gyvenime "Draugo" dienraščio romano konkursas jau turi solidžią savo veiklos istoriją. Kaip tik tai šiais metais konkursui sukanka trisdešimt treji metai. Tai visas šimtmečio trečdalis! Susidarė šio konkurso laimėtojų dinastija, kurioje vėl Alė Rūta su literatūrinio maratono laurais.

Iš tikrųjų Alė Rūta, aštuonių romanų autorė, yra triguba romano konkurso laimėtoja: vienkartiniam "Dirvos" romano konkurse 1962 metais ji buvo laimėjusi premiją už neblėstančio aktualumo romaną "Kelias į kairę".

Pirmoji pažintis su knyga diktuojama knygos viršelio. "Pirmieji svetur" sutinka skaitytoją didmiesčio dangoraižių siluetais perspektyvos tolumoje. Iš matymo taško į didmiesį skuba šimtai žmonių pėdsakų. Tai minių antplūdžio pėdsakai! Alegorinis vir-

šelio (ir aplanko) piešinys, kurį nupiešė dailininkė Rasa Arbaitė, sintetizuoja amžiną migracijos ciklą. Šis šiuolaikinis siužetas savas bet kurio ateivio sąmonei. Veržimasis į laisvių kraštą būdingas ir lietuviams. Romano pavadinimo potekstė "Išstumtųjų dalia" gaudžiai rodo idėjinę romano prigimtį su didaktine precizija. Sąskambyje su viršelio piešiniu suderinta anotacija knygos aplanke: "Pirmieji svetur"—tai 19-tojo šimtmečio pabaigos ir 20-tojo pradžios lietuvių ateivių Amerikoje iškarpa.

Premijuotasis romanas yra bemaž enciklopedinė ir fragmentinė ateivio įsikurdinimo golgotos vargų, laimėjimų ir pralaimėjimų kronika. Siužetas apima šešias ilgas vieno ateivio šeimos gyvenimo dekalas. 378 puslapių tomas veda skaitytoją slogiais labirintais, pro kuriuos lietuvius įsispraudė ir užkariavo deramą padėtį Naujajame kontinente. Daug ateivių gyvenimo epizodų pateikta taip detaliai, kaip po mikroskopu. Kai kurie epizodai tik skubiais plunksnos brėžiais nužymėti, ir ilgėlesnis laikotarpis susitarpina keliose eilutėse. Tačiau visas pasakojimas teikia skaitytojui dinamišką, gailingą judančio milžino išpūdį. Vaizdų kaita ragina sekti kronikinį siužetą, kuris stato savo kietus reikalavimus: tai kontūrais ir spalvomis bekintąs kaleidoskopas. Daug personažų, daug veidų, daug temų—tai polifonija!

Prie to pat metodo rašytoja artėjo premijuotoje "Trumpoje dienoje". Tai našus ir gyvas rašymo-vaizdavimo būdas, leidžiantis autorei sustoti veikėjų būry ir įvelti savo aiškinančią pastabą. Laiku įmestas posakis supažindina skaitytoją su susidariusios padėties ypatybėmis, su personažo nusistatymo baze.

"Ir vėl dirbo. Taupė, dėjo centą prie cento, kol jo kapitalas bus tikrai nemažas. Juk norėjo viso dvaro!" (psl. 147).

Autorės pastaba apie personažo norų konkretumą—norėjo dvaro—vaizdžiai nusako personažo prigimtį be platesnių tiradų.

Visą istorinio romano apimtį suvokti reikalingos laiko koordinatės. Tokias su-

vokti nesunku, pasirėmus realiomis datomis, kurios arba sutinkamos veikalo tekste, arba gaunamos istorinį įvykį minint. "Pirmieji svetur" yra išplėstoji vieno asmens biografija. Vyriausias personažas ilgai gyveno, turėjo daug giminių ir draugų, nesišalino nuo visuomeninės veiklos. Romanas "Pirmieji svetur" yra ateivio Kazimiero Martišiūno *curriculum vitae*.

Kazimieras Martišiūnas gimė Lietuvoje 1846 metais (psl. 14); būdamas 18-19 metų amžiaus, dalyvavo 1863-ųjų metų sukilime (psl. 42); apie tą laiką jis paspruko Amerikon (psl. 48). Pakankamai privargęs Brukljne, geresnio uždarbio sumetimais, jis nukanka į Pensilvaniją (psl. 76). 1866 metais jis jau dirba kasyklose (psl. 87). Jis sunkiai tebedirbo ir 1874 metais (psl. 95). Sukakęs trisdešimt dvejus metus amžiaus — 1878 metais — viengungiškame abuojume jam kilo mintis apie Prancišką, kurios krikštynose jam teko dalyvauti Lietuvoje prieš šešiolika metų! Jis atsikviečia tą jaunutę merginą ir netrukus ją veda. Pasipiršimas Pranciškai sudaro knygoje lyriškiausią sceną.

1880 metais Martišiūnams gimė dukterė Anelė (psl. 136). Apie 1884 metus gimė sūnus Mykolas (psl. 128). 1896 metais Anelė suteikia tėvams rūpesčių, flirtuodama su žydu jaunuoliu (psl. 136). 1900 metais žmonės pasiekė dr. Jono Šliūpo laisvamanybės skelbimas (psl. 132). Tuo laiku protagonistas Kazimieras Martišiūnas jau buvo pasituris, 54 metų amžiaus "bažnytinis" veikėjas, daugio sumanymų rėmėjas. 1903 metais jis skaito laikraštį "Darbininkų viltys" (psl. 134). 1911 metais, informuoja autorė, Kazimierui Martišiūnui sukako "siksti faif" (psl. 184). Tuo laiku jo žmonai Pranciškai buvo 49, dukrai Anelei 31, sūnui Mykolui 27 metai amžiaus (psl. 212). Iš tos ateivių šeimos jau kilo sekančioji karta!

Po 1916 m. jam sukanka, pažymima tekste, "over seventy" (psl. 272). 1931 metais — "eidy faif" (psl. 349). 1932 metais sukanka "eidy siks" (psl. 360). Tais metais, kaip biblinis pranašas, kartos įkūrėjas, Kazimieras Martišiūnas mirė.

Viso veikalo siužeto postūmiai vystėsi šio genealoginio medžio šešėlyje.

Kazimieras Martišiūnas santykiavo su savo visuomene, tad minimos aukščiau datos labai tiksliai nustato ir vaizduojamąjį periodą, ir asmenišką protagonisto gyvenimą. Ryšyje su periodu iškyla tirštų dažų drobės, kuriose autorė tapo periodą, kuris dar nebuvo beletristikoje paliestas. Čia ir kasyklų periodas, ir sunkaus darbo mokykla, ir vertė, ir moralinių dėsnių instinktyvi samprata, ir humaniškumo pėdsakai, ir žiaurijų slogutis, ir lietuviško kolektyvo užuomazgos. Būčiai ir kasdienybei vaizduoti rašytoja panaudojo plačią panoramą įvykių — biografinio medžio šešėlyje ji sutalpino santuokų ir krikštynų, gimimų ir mirčių, ekonominių problemų istorijas istorijėles. Tai įdomiausios, kitame kur veikale ar bepakartojamos etninės buities vertybės. Tai, aišku, rūpestingų studijų duomenys.

Dažnas atsigrižimas į gamtovaizdį nu dažomas personažo nuotaikomis. Ir autorė niekad nėra skeptiška savo herojams. Ji jiems palanki.

Ryškus ir suprantamas yra auksinio veršio kultas, atsispindys varguolių psichėje. Lyriška rimtis ties pakilesnėmis dvasinio išgyvenimo scenomis: besąlyginė motinos meilė, tėvo projektai, lėšų telkimas mokyklai, bažnyčiai... Šitie momentai rodyte rodo, kad "ne vien tiktai duona buvo gyvas lietuvis išeivis". Pasiaukojimo apsisprendimas išlaikė išeiviją, išstumtuosius, tautiškai stiprią ir atsparią per smarkiausią jos nutautinimo siautulį. Išeivijos santykis su aplinka noko per savęs, kaip asmens, realizavimą. Tai buvo našus nuosavų dvasinių poreikių išsilukštenimas. Kazimierui Martišiūnui ir jo artimiesiems senstant, kyla sekančioji karta ir atneša kitą buitį ir kitų problemų.

Su olimpiška rimtimi autorė piešia romane buities graviūras, pilkiausios kasdienybės smulkmenas, reikalų reikalėlius, dialogus dialogėlius. Tai tikrai sėkmingas, "donelaitiškas" vaizdavimo metodas: pro buities ir kasdienybės smulkmenas liesti personažų esmę, jų būtį. Turėdama perso-

Kalba

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas—PROF. PETRAS JONIKAS

KALBOS TAISYMAI

Dievuje yra netaisyklinga vietininko forma. Reikia sakyti *Dieve*. Juk *Dievas* yra pirmosios linksniuotės daiktavardis, kaip *laukas, vaikas, plaukas* ir pan. Kaip galėjo

nažų gausą, Alė Rūta randa juose stiprius įgimtos doros principus. Tikrai tokia žmonių kategorija ir tegalėjo padėti kertinius akmenis bendram lietuvių išeivijos rūmui. Gyvos jų šnektos, šlama jų rūbai, žydi jų veidai... Autorė leido jiems visiems eiti optimizmo keliais. Net groteskinė (gal alegorinė?) "keturių vyrų ant vienos kojos" istorija iškelia optimizmą prieš pesimizmą. Taip, vedančioji veikalo mintis: optimizmas!

Sunkus yra veikalo siužetas, bet šviesus koloritas. Knyga yra švelniai dorinanti. Tokie veikalai priklauso tai rimtai literatūrai, kur su siužetais nėra žaismo, kur problemos, kaip galaktika, amžinos.

Fabuloje nepaliesti Pirmojo pasaulinio karo laikai ir Nepriklausomos Lietuvos poveikis į išeiviją. Tie momentai sekančios kartos dispozicijoje.

Laureatė baigė romaną generacijų ciklo formule: "O gyvenimas rieda kaip riedėjęs" (psl. 378).

Alė Rūta. PIRMIEJI SVETUR — IŠSTUMTŲJŲ DALIA. Premijuotas romanas. Dailininkės Rasos Arbaitės viršelis. Lietuviškos knygos klubo leidinys. Čikaga, 1984. Kaina 12 dol. Copyright 1984 by Alė Rūta.

taip įsigalėti kasdieninėje vartosenoje toji klaidinga forma? Turbūt iš analogijos, vartojant kitus panašius (bet ketvirtosios linksniuotės) žodžius: *žmoguje, Kristuje* ir pan.

dirbtinas — nevartotinas reikšme "nenatūralus, padirbtas, dirbtinis". Savo kalboje mes turime būdvardį *dirbtinis* (padirbtas, netikras, nenatūralus) ir reikiamybės dalyvį *dirbtinas* (kurį reikia dirbti). Neretai šie du žodžiai vienas su kitu painiojami, pavartojant dalyvį vietoje būdvardžio, pvz.: *Ta jo šypsena yra dirbtina (=dirbtinė)*. *Jis tai atliko labai dirbtinu (=dirbtiniu) būdu*. *Nepakenčiu to jos dirbtino (=dirbtinio) švelnumo*. *Ji buvo apsilvilkusi dirbtino (=dirbtinio) šilko suknele*. *Tas jo juokas buvo dirbtinas (=dirbtinis)*. Bet būtų visai taisyklingas pasakymas: *Šis darbas yra dirbtinas* (t.y. jį reikia dabar dirbti, atlikti). Lygiai tą pat galima pasakyti ir apie kai kuriuos kitus panašios rūšies žodžius: *išimtinis* ir *išimtinias*, *išskirtinis* ir *išskirtinas*, *rinktinis* ir *rinktinias* (žr. J. Jablonskis, *Rinktiniai raštai*, t. 2, psl. 323).

Reikia įsidėmėti, kad iš šių būdvardžių padarytirieveiksmiai turi galūnę -ai, pvz.: Jis dirbtinai (nenatūraliai) nusisypsojo. Ta užuojauta buvo pareikšta visai nedirbtinai (natūraliai, nuoširdžiai).

dviems — dviem. Skaitvardžio *du* naudininko ir įnagininko forma yra *dviem*. Ši forma yra dviskaitinė (be *s* gale). Tokia šio skaitvardžio forma ir tėra galima, nes skaitvardis *du* tik dviskaitos formą ir tegali turėti. Šnekamojoje kalboje ir spaudoje pasitaiko formų su *s* gale: *dviems*. Tokia forma netiksliai pavartojama pagal kitų žodžių analogiją. Taip dažnai pasako ar parašo asmenys, kilę iš tų tarmių (rytų aukštaičių, dzūkų, kapsų), kur daugiskaitos naudininkui vartojama dviskaitos forma: *laukam, vaikam, žmonėm*. Jie, išmokę bendrinės kalbos formą (su *s* gale: *laukams, vaikams, žmonėms*), mano, kad reikia ir skaitvardžio *du* naudininkui pridėti *s* (*dviems*). Tas pat pasakytina ir apie įnagininko linksnį. Tad forma *dviems* bendrinėje kalboje nevartotina.

eilė, visa eilė. Daugelis yra įpratę per dažnai vartoti šiuos žodžius, kur daug geriau tiktų: *keletas, keliolika, grupė, dalis, nemažai, daug, daugelis, daugybė, galybė, gausybė, aibė.* Kai vietoj šių įvairių žodžių vartojame tik tą vieną žodį *eilė*, skurdiname savo kalbą. Pvz.: *Atlikome eilę (=nemažai, daug, daugybę, keletą) svarbių darbų. Visa eilė (=Daug, daugelis, grupė, nemažas būrys) sportininkų gavo pagyrimo lapus.*

Taip pat nevartotini pasakymai: *pirmoje eilėje ir paskutinėje eilėje: Pirmoje eilėje (=Pirmiausia, visų pirma) reikia nustatyti veiklos planą. Ši klausimą svarstysime paskutinėje eilėje (=paskiausiai, vėliausiai, pačioje pabaigoje).*

Žinoma, visai geras pasakymas būtų: Teatre aš sėdėjau pirmoje eilėje, o mano draugas — paskutinėje.

eisena, eismas, eitynės. Šių trijų žodžių reikšmė yra skirtinga. *Eisena* reiškia ėjimo būdą, pvz.: *Jo eisena labai lengva ir grakšti.* Plg. *rašysena, galvosena* (rašymo, galvojimo būdas). *Eismas* reiškia transporto priemonių judėjimą, pvz.: *Dabar labai daug įvyksta eismo nelaimių. Šioje šalyje yra labai aiškiai nustatytos eismo taisyklės. Eitynės:* 1. ėjimo lenktynės, pvz.: *Maratono eitynėse dalyvavo nemaža sportininkų;* 2. iškilmingas daugelio žmonių ėjimas, vaikštynės, procesija, pvz.: *Vasario šešioliktosios proga buvo suruoštos didingos eitynės.*

eiti — nevert. reikšmė "būti įmanoma, pajėgiama": *Niekaip neina (=neįmanoma, nepavyksta) atišti šio mazgo.* Taip pat *eiti* nevartojama reikšmė "remtis": *Eidamas (=Remdamasis) įstatymu, teismas paskyrė nusikaltėliui aukščiausią bausmę. Einant mūsų susitarimu (=Remiantis mūsų susitarimu, pagal mūsų susitarimą) nuoma mokama kiekvieno mėnesio pradžioje.*

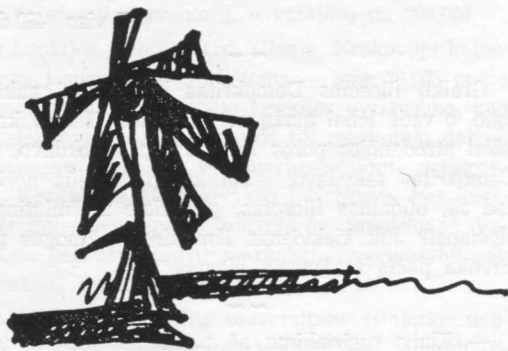
Kalbant apie teatro vaidinimus, apie teismo eigą, geriau vartoti ne žodį *eiti*, bet kaip nors kitaip pasakyti, pvz.: *Kas šią savaitę eina (=rodoma) teatre? Teismas ėjo už uždary durų (=buvo uždaras, vyko ne viešai).*

esmėje — nevert. prieveiksmiu: *Esmėje (=Iš esmės) jis yra geras žmogus. Esmėje (=Iš esmės, savo esme) šie du dalykai yra skirtingi.*

Taip pat prieveiksmiu nevartotinas ir žodis *esminiai*: *Sąlygos šiandien esminiai (=iš esmės, visai, visiškai) yra pasikeitusios. Tiedu kūriniai esminiai (=iš esmės, iš tiesų, iš tikrųjų, savo esme) yra panašūs.*

formatas. Mūsų jaunoji karta, sekdamą anglų kalba, dažnai vartoja žodį *formatas* ne ta prasme, kuria mes jį paprastai vartojame. Šis žodis yra kilęs iš lotyniškojo *forma*. Prancūzai iš jo pasidarė *format*, o iš jų šis žodis perėjo ir į kitas kalbas. Mes šį žodį vartojame beveik tik viena prasme — kalbant apie knygos, žurnalo, voko, popieriaus lapo didumą. Pvz.: *Ta knyga yra didelio (ar mažo) formato. Nupirk man vokų 9x12 colių formato. Žurnalas sumažino savo buvusį formatą. Geriau būtų, jei savo straipsnius rašytum ant didesnio formato popieriaus.*

Anglų kalboje *format* šia prasme paprastai nevartojamas, čia jie vartotų žodį *size*. Žodynuose žodžio *format* prasmė maždaug taip nusakoma: *general arrangement of a book, magazine etc.* Šį žodį jie vartoja, kalbėdami apie knygos ar žurnalo struktūrą, turinio sąrangą. Anglų kalboje gali būti paskaitos, simpoziumo, televizijos programos ir kt. *formatas (format)*. Lietuvių kalboje šiais atvejais *formatas* nevartojamas. Mes čia sakytume: *paskaitos ar posėdžio planas, sąranga* ir pan.

Šypsuliai

Vienas klebonas pasikvietė dailininką atnaujinti bažnyčios vidaus tapybą. Dailininkas, atlikęs darbą, pasiuntė klebonui sąskaitą — 460 dol. Turbūt klebonui atrodė ta sąskaita per didelė, todėl jis pareikalavo, kad būtų pristatyta smulkesnė visų darbų apyskaita — kiek už kokį darbą dailininkas reikalauja. Galimas dalykas, kad dailininkas truputį užsigavo ir klebonui pasiuntė tokią apyskaitą:

1. Aiškiau sustačiau Įsakymus 30 dol.
2. Padailinau Pilotą 45 dol.
3. Sustačiau naujas plunksnas gaidžiui šv. Petro paveiksle ir pataisiau gaidžio skiautę 20 dol.
4. Paausavau Angelo Sargo kairįjį sparną 12 dol.
5. Numazgojau Erodiui veidą 15 dol.
6. Atnaujinau dangų, nuvaliau mėnulį ir kiton vieton nukėliau kelias žvaigždes ... 45 dol.
7. Atgaivinau skaistyklos ugnį ir iš po dulkių iškrapščiau dvi sielas 90 dol.
8. Išvaliau pragarą, uždėjau naują uodegą Liucipieriui ir pailginau jo dešinį ragą 95 dol.
9. Papuošiau Nojaus arką 50 dol.
10. Įdėjau didesnį akmenuką į Dovydo kilpinę ir padidinau Galioto galvą 35 dol.
11. Pakeičiau sūnaus palaidūno marškinius ir išmazgojau jo ausis 23 dol.

Iš viso 460 dol.

~ ~

Graikų filosofas Demokritas buvo labai aukšto ūgio, o vedė labai mažą merginą. Kai iš šios keistokai atrodančios poros kas nors pasijuokdavo, tai Demokritas sakydavo: "Tai ką gi, ar jūs norite, kad aš, būdamas filosofas, gyvenime neišmintingai elgčiausi? Juk kiekvienas išmintingas žmogus pasirenka pačią mažiausią blogybę".

~ ~

— Klubo susirinkime aš pasakiau, kad jie visi yra akli, kvaili ir užsispyrę asilai.

- Ir kaip jie į tai reagavo?
- Jie mane išrinko šio klubo garbės nariu. . .

~ ~

- Mano miela, tu nemėgsti Plonaitienės, o ji vakar apie tave labai gražiai atsiliepė.
- Pavyzdžiui, kaip?
- Ji sakė, kad tu turi geriausią vyrą pasaulyje.

~ ~

Mažoji Aldutė, vakare savo kambarėlyje kalbėdama poterėlius, į gretimame kambaryje esančios mamytės paliepimą kalbėti truputį garsiau atsakė:

— Dabar aš kalbuosi su Dievuliu, bet ne su tavim, mamyte, todėl tau nėra reikalo klausytis. . .

~ ~

Motina su maža dukryte iš miesto nuvyko į kaimą ūkyje pailsėti. Guldydama dukrelę į lovą, motina jai sako:

— Miegok, mažyte, nieko nebijok, nes angelai sargai nuolat virš tavo lovelės skraidys ir tave saugos.

Kitą rytą motina ją klausia, kaip miegojusi.

— Labai blogai, — skundėsi mergaitė, — tie angelukai visą naktį zvimbė aplink mane, o kai kurie net įkando.

~ ~

Radijo parduotuvėje pardavėjas pataria pirkėjui pirkti japonišką televizijos aparatą. Pirkėjas nustebęs jam sako:

— Argi tamsta manai, kad aš moku japoniškai? Ne, aš nemoku nė žodžio, tad kam man tas japoniškas televizijos aparatas?

~ ~

Viena moteriškė sako savo draugei:

- Nelaimingiausia moteris pasaulyje buvo Ieva.
- Kodėl tu taip manai? — paklausė draugė.
- Adomas neturėjo kam pavyduliauti. . .

~ ~

Senelė ir jos paauglė anūkė žiūrėjo prieš 50 metų pagaminto filmo, kuris pasibaigė įsimylėjučių pasibučiavimu.

— Ar ne keista, močiute, kad jūsų laikų filmai baigdavosi ten, kur mūsų prasideda. . .

~ ~

Savo per dideliu svoriu susirūpinusi moteriškė nueina pas daktarą gauti kokių nors vaistų, kad galėtų numesti svorio. Daktaras jai parašė, ką ir kiek turi valgyti. Išėdama iš kabineto, moteriškė sako:

— Bet, daktare, jūs nepasakėte, ar tai reikia imti prieš valgį ar po valgio. . .

Trumpai iš visur

■ Motina Teresė daro pastangų gauti leidimą atidaryti varguomenės globos namus Kinijoje, įsteigiant ten savo vienuolijos padalinį. Tuo reikalu ji veda pasitarimus su Kinijos ambasada New Delhi mieste, Indijoje.

■ Lenkijoje išleistos dvi knygos apie naują šventąjį — kun. Maksimiljoną Kolbę, kuris mirė nacių koncentracijos stovykloje, pasiaukodamas už kitą kalinį. Viena knyga Liublino univ. docento L. Duszewskio, išleista 25.000 tiražu, antroje knygoje R. Parol surinkęs Maksimilijono Kolbės garbei sukurtas giesmės ir eilėraščius.

■ Vengrijoje, Budapešte, įkurti rekolekcijų namai, vadovaujami dviejų jėzuitų. Penkių dvasinio susikaupimo dienų kursų lankė 1200 suaugusių ir jaunimo.

■ Vatikano nuncijus nepaprastiems reikalams arkiv. Poggi lankėsi Vengrijoje ir tenai tarėsi su vyriausybės nariais ir su vyskupais.

■ Pekine per Velykas veikė dvi atidarytos bažnyčios, kuriose pamaldose dalyvavo daugiau negu 10.000 žmonių.

■ Iš Aliaskos į Korėją popiežius Jonas Paulius II skrido tuo pačiu ruožu, kaip ir Korėjos lėktuvas, kurį numušė Sovietų Sąjunga. Pakeliui popiežius meldėsi už tuos Maskvos nužudytuosius žmones. Korėjoje popiežius kanonizavo 103 kankinius, kurie buvo nužudyti vidury devynioliktojo šimtmečio. Popiežiaus kelionė į Azijos kraštus tęsėsi 11 dienų. Grįžo į Romą gegužės 12 d.

■ Solomon salyno Guadalcanalo saloje popiežius Jonas Paulius II lankėsi gegužės 9 d. Savo pamoksle prisiminė II pasaulinio karo metu ten žuvusius karius. Ten krito 28.000 japonų ir apie 2.000 amerikiečių. Solomon salynas tapo nepriklausomu 1878 m. Čia yra apie 240.000 gyventojų. Katalikų — 19%.

■ Šv. Kryžiaus ligoninėje, Čikagoje, įvestas naujas inkstų akmenų operavimo būdas: per labai mažą įpjovimą tam tikrų bangų pagalba suskaldomas inkstuose akmuo ir pro tą mažytį įpjovimą ištraukiami jo gabalėliai. Po tokios operacijos tik keturias dienas išbuvęs ligoninėje, pacientas jau gali grįžti namo. Senuoju būdu operuojant, tekdavo ligoninėje išgulėti 10 dienų.

■ Italijoje žemės drebėjimas palietė Asyžių ir kiek sužalojo Švč. Marijos Angelų Karalienės baziliką, kurioje yra maža Porciunkulos koplyčia, vadinama pranciškonų vienuolijos lopšiu.

■ Popiežius Jonas Paulius II padovanojo kulką, kuria buvo peršautas, Fatimos katalikų muziejui, kur ji bus išstatyta su kitomis relikvijomis. Tą do-

vaną popiežius įteikė, jausdamas dėkingumą Marijai, kad išliko gyvas.

■ Kanados vyskupų konferencijos pirmininkas vysk. Sherlock išsiuntinėjo visoms parapijoms laišką, kviesdamas įsijungti į maldos dieną už Lietuvą ir painformuodamas apie dabartinę Bažnyčios padėtį Lietuvoje. Ir daugelis kitų Kanados vyskupų kreipėsi į parapijas, ragindami visus tikinčiuosius melstis už Lietuvą, dvasios vienybėje jungtis su lietuvių tauta, reikšti solidarumą už savo teises kovojantiems Lietuvos tikintiesiems.

■ Naujoje Gvinėjoje popiežius gegužės 8 d. aukojo šv. Mišias dar akmens amžiaus to krašto žmonėms ir pamoksle ragino mesti pagoniškus papročius, kaip daugpatystę; ten už septynias kiaules galima pirkti naują žmogą. Kai kurie to krašto gyventojai keliavo kelias dienas ar net kelias savaites, kad galėtų pamatyti popiežių. Susirinko 180.000, kai kurie pasipuošę plunksnomis ir dėvėdami žolių sijonus. Popiežius skatino vyskopus kovoti su alkohizmu ir su valdininkų korupcija.

■ Tailande gegužės 11 d., paskutinę savo kelionės dieną į Aziją, popiežius Jonas Paulius II aplankė pabėgėlių nuo Kambodijos ir Vietnamo komunistų stovyklą. Perdavė katalikų auką 50.000 dol. naujai ligoninei pabėgėliams. Pasikalbėjimuose su Tailando vyriausybės nariais ir diplomatiniais atstovais popiežius pabrėžė, kad reikia pašalinti priežastis, dėl kurių žmonės turi iš savo namų bėgti. Pabėgėliams popiežius tarė: „Jūs esate mano broliai“. Popiežiaus klausėsi apie 3000 pabėgėlių, laukiančių galimybės įsikurti kur nors laisvame krašte. Ta pabėgėlių stovykla yra apie 50 mylių nuo Bangkoko. Grįžęs į Tailando sostinę, popiežius lankė katalikų įstaigas ir kunigų seminarijoje koncelebravo šv. Mišias su 23 naujai įšventintais kunigais. Popiežius taipgi turėjo pasikalbėjimą su vietos pasauliečiais vadais ir aplankė Tailando budistų vadą Vasaną Terą, 87 m. Įeidamas į budistų šventovę, kaip reikalauja jų papročiai, nusiavė batus. Tailande yra 48 mil. gyventojų, o katalikų tik 200.000.

■ Lenkijos primas kard. Glemp, Krokuvoje kalbėdamas į susirinkusius Mišioms — apie 30.000 minią — gegužės 13 d., perspėjo Lenkijos vyriausybę, kad jos siekimas religiją padaryti tik muziejiniu dalyku nepasiseks. Perspėjo vyriausybę nesiimti priespaudos. Kardinolas buvo atvykęs į Krokuvą, kur karaliaus Boleslovo buvo nužudytas šv. Stanislovas. Pamoksle pabrėžė, kad ir marksistinė vyriausybė gali pripažinti Bažnyčiai autonomiją.

■ Fordhamo jėzuitų universiteto Niujorke naujoju rektoriumi paskirtas kun. Joseph O'Hare, buvęs jėzuitų žurnalo „America“ redaktorius.

■ Europoje gausėja pasauliečių katalikų skaičius, kurie pasišvenčia sielovados darbams.

■ Airijos katalikai ir protestantai bendromis jėgomis nusprendė pradėti taikos ir sugyvenimo ugdymo programą kovų išvargintame Belfaste, kur atidaromas to sąjūdžio centras, remiamas Airijos Bažnyčių tarybos ir Katalikų takos ir teisingumo komisijos. Taikos ir sugyvenimo idėjos bus skleidžiamos knygų leidimais, organizuojami seminarai, platinami atsišaukimai mokyklose. Tas ugdymas jau ypač vykdomas Airijoje ir Šiaurės Airijoje, daugiau veikiant tarp 8-12 m. amžiaus vaikų.

■ JAV-se katalikų skaičius 1983 m. paaugo 304.190 ir pasiekė 52,4 milijono. Didžiausia arkivyskupija — Los Angeles, turinti 2.373.021 kataliką. Čikaga antroje vietoje su 2.368.316 katalikų.

■ Nikaragvos vyskupų konferencijos prezidentas vysk. Pablo Antonio Vega savo duotame pasikalbėjime italų laikraščiui "Avvenire" pareiškė, kad Nikaragvos sandanistų vyriausybė yra marksistinė-leninistinė, tad ji nesudarys tinkamos atmosferos laisviems rinkimams.

■ Japonijos meno akademija, įtakingiausia jų menininkų organizacija, priėmė 13 naujų narių, jų tarpe du katalikus. Vienas jų — Endo Shusaku, 58 m., laimėjęs kelias literatūros premijas. Jo knyga "Kristaus gyvenimas" buvo tapusi labiausiai perkaama knyga.

■ Tucson, Ariz., miesto globoje yra sodas, pilnas religinių statulų. Jas sukūrė Felix Lucero, kuris Pirmojo pasaulinio karo metu padarė įžadą, kad, jeigu liks gyvas, tai pašvęs 20 metų kūriniui religinių statulų. Išlikęs gyvas, savo įžadą išpildė. Ne-laimei, potvynis jo svarbiuosius kūrinius sunaikino. Tada jis vėl ištisus 16 metų kūrė naujas religines figūras aukštesnėje vietoje, kur potvynis nebepasiekė. Dirbo iki savo mirties 1951 m.

■ Lietuvos vyskupai pasiuntė telegramą popiežiui, dėkodami už Lietuvos patrono šv. Kazimiero 500

m. mirties sukakties iškilmingą paminėjimą ir Šv. Tėvo išreikštą solidarumą Lietuvos Bažnyčiai ir visai lietuvių tautai. Telegramos ištraukas paskelbė didžioji vakarų spauda.

■ Popiežius Jonas Paulius II pronuncijum JAV-bėms paskyrė ligšiolinį apaštališkąjį delegatą arkivyskupą Pio Laghi. Savo titulu jis prilygsta ambasadoriams JAV. Senatas yra patvirtinęs prez. Reagano paskirtą William A. Wilson ambasadoriumi prie Vatikano.

■ Nauju Vokietijos prezidentu išrinktas Richard von Weusaekeris, krikščionis demokratas.

■ Popiežių Joną Paulių II privačioji audiencijoj aplankė Nobelio laureato Andriejaus Sacharovo poodukra Tatjana Bonner Jankelevich. Popiežius pareiškė užuojautą dėl Sacharovo šeimos persekiojimų.

■ Salvadore teismas rado kaltais penkis kareivius, kurie nužudė tris vienuoles ir vieną pasaulietę misionierę. Tarp nužudytųjų buvo ir viena lietuvių kilmės vienuolė.

■ JAV-se buvęs Floridos milijonierius Charles Osburn tiek pasižymėjęs visuomenėje, kad buvo išrinktas Warringtono, Fla., meru, priklausė Šv. Vardo draugijai, kasdien dalyvaudavo Mišiose ir taip pamilo krikščionybę, kad, pardavęs savo milijoninę nuosavybę, atidavė viską labdarai, o pats dabar važinėja po JAV, skaitydamas paskaitas religinėmis temomis. Jau yra kalbėjęs daugiau kaip 800 bažnyčių ir kitų vietų.

■ Buvęs Vietnamo veteranas, vėliau — policijos tarnautojas Ted Oswald, sulaukęs 32 m. amžiaus, įstojo į broliukų vienuolyną, tačiau po keleto metų įsitikino, kad jam reikia būti kunigu. Išėjus reikiamą mokslą — jo šventimai buvo birželio 6 d. Šv. Kozmo ir šv. Damijono bazilikoje, Romoje, jau jam sulaukus 39 m. amžiaus.

J. Pr.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Antanas Salys. RAŠTAI. II tomas. Tikriniai vardai. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija Romoje 1983 metais. Redagavo Petras Jonikas. 696 psl. ir XIII amžiaus lietuvių bei prūsų žemių žemėlapis. Šiame tome surinkti A. Salio raštai, kurių pagrindinė tema yra tikriniai vardai: įvairūs svetimieji tikriniai vardai, asmenvardžiai, vietovardžiai. Gale pridėtas vardų sąrašas ir įdomus Lietuvos vardo kilmės aiškinimas.

LIETUVIŲ FONDAS. Redagavo A. P. Bagdonas. Meninė priežiūra — Petras Aleksa. Išleido Lietuvių fondas, 3001 W. 59th St., Chicago, IL 60629. Didelis formatas, kieti viršeliai, daug iliustracijų, 448 psl., kaina 20 dol.

Dr. Wilhelm Storost-Vydūnas. SIEBEN HUNDERT JAHRE DEUTSCH-LITAUISCHER BEZIEHUNGEN. Antroji laida. Išleido Akademinė skautijos leidykla 1982 m. Kieti viršeliai, 500 psl.

DVIDEŠIMT PENKERI METAI. Kr. Donelaičio lituanistinių mokyklų sukurtinis leidinys (1959-1984). Didelis formatas, 288 psl. Daug iliustracijų. Sukurtinio leidinio redaktorė Danutė Bindokienė. Metraščio redaktorė Regina Kučienė. Viršelis Jono Maleiškos. Nuotraukos Jono Tamulaičio. Metraštį iliustravo VIII kl. mokinės Andrea Mackevičiūtė ir Asta Kižytė.

Į LAISVĘ. Nr. 90/127. Lietuvių politikos žurnalas. Leidžia Lietuvių fronto bičiuliai. Redaguoja Vacys Rociūnas, 7328 Midland Rd., Independence, OH 44131.

TĖVYNĖS SARGAS. Nr. 1/57. Redaguoja Algirdas J. Kasiulaitis, 894 E. 223rd St., Euclid, OH 44123.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. 60 ir 61 nr. Leidžia L.R.K. Kunigų vienybė, 351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. Kr. Donelaičio lituanistinių mokyklų mokinių laikraštėlis. Nr. 4/100. Redaguoja Danutė Bindokienė.

EKSKURSIJA Į AUSTRALIJĄ

Ekskursija į Australiją ruošiamą gruodžio 16 - sausio 6 d. Yra mažas pakeitimas: Trims dienoms sustosime, į ten skrisdami, ne Tahiti saloje, bet Naujojoje Zelandijoje. Tikimės, kad kitame numeryje jau galėsime paskelbti daugiau informacijų. Bet būtų labai naudinga, jeigu jau dabar pranešumėte, kas nori ekskursijoje dalyvauti. Australijoje viešbučių neužsakome, nes manome, kad daugumas galės apsistoti pas gimines ar pažįstamus. Kas Camberroje norėtų ilgiau pasilikti ir gauti viešbutį, prašome tuoj pranešti. Kaip jau minėjome pirmiau, ekskursijos kaina — apie 2300 dol. Apie savo dalyvavimą praneškite šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakaris. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.